

Sanna Pakkanen

SANOJA PÖYTÄÄN – PÖYTÄTEATTE- RIMATERIAALI VARHAISKASVATUK- SEEN

Työkalu 3–5-vuotiaiden kielellisen vuorovaikutuk-
sen ja sanavaraston rikastuttamisen tueksi

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomikoulutus

2024

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi AMK
Tekijä	Sanna Pakkanen
Työn nimi	Sanoja pöytään – Pöytäteatterimateriaali varhaiskasvatukseen. Työkalu 3–5-vuotiaiden kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttamisen tueksi.
Toimeksiantaja	Norlandia Päiväkodit Oy
Vuosi	2024
Sivut	68 sivua, liitteitä 5 sivua
Työn ohjaajat	Maija Olli ja Virve Jussila (Xamk), Heidi Kurri (Norlandia Päiväkodit Oy)

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyössä tuotettiin varhaiskasvatukseen pöytäteatterimateriaalia henkilökunnan työkaluksi kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttamisen tueksi 3–5-vuotiaiden ryhmään.

Opinnäytetyö on toiminnallinen kehittämistyö. Huoli lasten kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston laajuudesta puhuttaa varhaiskasvatuksessa. Henkilökunta kaipaa toimivaa työkalua lisätäkseen kielellistä vuorovaikutusta ja rikastuttaakseen lasten sanavarastoa. Opinnäytetyössä valmistettu materiaali mahdollistaa yhden työtavan lisää tukea lapsen kielellisen identiteetin kehittymistä.

Opinnäytetyön aikana käytössä oli dialogisen keskustelun lisäksi kokeilevaa toimintaa ja havainnointia. Aivoriihi-menetelmää ja kyselyjä hyödynnettiin tarinoiden valintoihin ja materiaalin käytön seurantaan. Yhteiskehittämisellä osallistettiin ja sitoutettiin toimijat tuotettuun työkaluun. Valmistetut pöytäteatteriesitykset käytiin mallintamassa henkilökunnalle varhaiskasvatuksen yksikössä. Tästä saadun sanallisen palautteen ja havaintojen perusteella tehtiin vielä tarvittavat muutokset ennen kuin materiaali luovutettiin ryhmän käyttöön. Toimintakauden päätteeksi käytiin loppukeskusteluna tilannekatsausta siitä, kuinka materiaali jäi elämään arjessa.

Opinnäytetyössä tuotettiin viisi pöytäteatteritarinaa varhaiskasvatuksen käyttöön. Henkilökunta koki saaneensa mieluisen työkalun arkeensa ja positiivisen kielellisen vuorovaikutuksen lasten ja aikuisten välillä koettiin lisääntyneen. Materiaali oli innostanut lapsia keksimään omia näytelmiä ja askartelemaan jo tuotettuun materiaaliin lisää rekvisiittaa. Tekstilähteet ja nukkehahmojen ideat on mahdollista jakaa yrityksen muihinkin päiväkodeihin Suomessa.

Asiasanat: varhaiskasvatus, pöytäteatterimateriaali, kehittämistyö, kielellinen vuorovaikutus, sanavaraston rikastuttaminen

Degree title	Bachelor of Social Services
Author	Sanna Pakkanen
Thesis title	Words on the table – Tabletop theatre material for early childhood education. A tool for supporting language interaction and vocabulary development of 3–5-year-olds.
Commissioned by	Norlandia Päiväkodit Oy
Time	2024
Pages	68 pages, 5 pages of appendices
Supervisor	Maija Olli and Virve Jussila (Xamk), Heidi Kurri (Norlandia Päiväkodit Oy)

ABSTRACT

Early childhood education is concerned with children's language development. The staff at Norlandia needed a functional tool to increase linguistic interaction and enrich the children's vocabulary. The objective of the thesis was to produce tabletop theatre material for early childhood education as a tool for supporting linguistic interaction and vocabulary development in a group of 3-5-year-old children.

The thesis was based on dialogue, experimental activities, observation and co-development. The brainstorming method and surveys were used to select the stories and monitor the use of the material. The author visited the children's group to model the performances for the staff. Based on the verbal feedback received and observations, the necessary changes were made before the material was made available to the group. At the end, a discussion was held about how the material was being used in everyday life.

The thesis produced five tabletop theatre stories for use in early childhood education. The staff think that they had been given a useful tool for their daily work and that positive linguistic interaction between children and adults had increased. The material had inspired the children to come up with their own plays and to make more puppets and props for their use. The material could be distributed to company's other kindergartens in Finland.

Keywords: early childhood education, tabletop theatre material, development work, linguistic interaction, vocabulary development

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	KEHITTÄMISTYÖN TARVE JA LÄHTÖKOHTA.....	7
2.1	Toimeksiantaja.....	8
2.2	Tavoitteet.....	9
2.3	Kohderyhmä	9
3	TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	11
3.1	Pöytäteatteri.....	12
3.2	Kielellinen vuorovaikutus	15
3.3	Sanavaraston rikastuttaminen	19
4	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	21
4.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	22
4.2	Konstruktivistinen malli	23
4.3	Aloitukset ja suunnittelu.....	26
4.4	Esivaihe ja työskentely	32
4.5	Tarkistus ja viimeistely.....	42
5	VALMISTETUT PÖYTÄTEATTERIMATERIAALIT	46
5.1	Kolme pukkia	47
5.2	Rukkanen	49
5.3	Kettu ja korppi.....	51
5.4	Pikku toukka paksulainen	52
5.5	Ryhmä Hau.....	54
6	POHDINTA.....	55
6.1	Eettisyys ja luotettavuus	56
6.2	Tavoitteiden toteutuminen	58
6.3	Jatkokehittäminen.....	59
	LÄHTEET.....	60

LIITTEET

Liite 1. Alkukysely henkilökunnalle

Liite 2. Saatekirje vanhemmille

Liite 3. Aivoriihi

Liite 4. Loppukysely henkilökunnalle

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö lähti käyntiin varhaiskasvatuksen ammattilaisten keskusteluista syysloman varahoidossa syksyllä 2023. Puheissa oli huoli lasten kielenkehityksen vuorovaikutuksen vähenemisestä digiaikana. Varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa vanhemmat myöntävät, että yhteinen keskustelu on lasten kanssa vähäistä päiväkodin jälkeen. Päiväkodista kiirehditään harrastuksiin. Vanhemmat kertovat viettävänsä harrastuksilta jäävän vähäisen yhteisen iltaja-aikana kotona useammin television tai pelikoneiden äärellä rentoutuen kuin sylikkään kirjoja lukien. Vanhemmat kertovat olevansa niin väsyneitä hektiseen arkeen, että eivät jaksaa rajoittaa lapsen ruutuaikaa.

Huoli kielellisen vuorovaikutuksen vähäisyydestä perheissä löytyy myös Hakamon kirjasta. Hakamo (2011, 11–15) toteaa, että lasten ja vanhempien vähäinen yhdessäolo on uhka kielelliselle kehitykselle. Koska vuorovaikutuksessa rakentuu viestinnän perustaidot sekä tunne-elämä ja itsetunto, vähäinen yhdessäolo voi heikentää lapsen kehitystä. Pohjois-Texasin yliopiston tutkijat Kildare ja Middlemiss (2017) toivat tekemässään kirjallisuuskatsauksessa esille samansuuntaisia havaintoja. Lasten median käyttö heijastelee vanhempien median käyttöä ja lisääntynyt mobiililaitteiden käyttö heikentää vuorovaikutustilanteissa herkkyyttä lapsen aloitteille. Keskinäisessä kommunikoinnissa sanoja käytetään entistä vähemmän.

Kansainväliset tutkimukset ovat osoittaneet yhteyksiä liiallisen television katselun ja lasten kognitiivisten, kielen ja sosiaalisten sekä emotionaalisten viivästysten välillä. Tutkimuksissa on näyttöä lapsi-vanhempi vuorovaikutuksen vähenemiselle television ollessa päällä. (American Academy of Pediatrics 2016.) Myös Sergejeff ym. (2020) tuovat huolta esiin siitä, että digitaalisuus syrjäyttää yhteistä vuorovaikutusta. Sainio ym. (2021, 186–189) viittaa kirjassaan tutkimusnäyttöihin, joissa runsas digitaalisen median käyttö on yhdistetty heikompiin oppimistuloksiin muun muassa kielellisen kehityksen, tarkkaavuu-den ja työmuistin haasteiden kautta.

Varhaiskasvatuksen ammattilaisilla on taito ja velvollisuus kehittää ja suunnitella toimintaansa niin että lapsen ja lapsiryhmän etu toteutuu. Henkilöstöä

kannustetaan kokeilemaan uusia toimintatapoja ja ottamaan oma luovuus käyttöön. Heidän tehtävänä on rohkaista lasta monipuoliseen kielenkäyttöön. (Opetushallitus 2023, 32–35.)

Henkilökunta muisteli, millaisia hauskoja esityksiä kasvattajat ovat lapsille vuosien aikana tarjonneet. Harmiteltiin hektistä arkea ja vähäistä valmisteluai-
kaa erilaisille tuokioille. Monen toiveista nousi valmiin teatterimateriaalin saatavuus, jotta arjesta saisi monipuolisemman ja lasten tarpeita vastaavan kokonaisuuden.

2 KEHITTÄMISTYÖN TARVE JA LÄHTÖKOHTA

Helsingin yliopistossa tehty tutkimus vahvisti kasvattajien esiin tuomaa ajatusta siitä, että lapsen itsekseen viettämä ruutu-aika heikentää sanavarastoa ja kokonaiskielellisiä taitoja. Tutkimuksessa oli mukana 2,5–4-vuotiaita suomenkielisiä lapsia, joiden kehitys oli sujunut tavanomaisesti. Jos lapsi oli vuorovaikutuksessa aikuisen kanssa, yhteinen keskustelu tuki kielenkehitystä ruutuajasta huolimatta. (Mustonen ym. 2022.)

2000-luvun tekniikan kehittyminen on lisännyt ruutuajan käyttöä. Lapset ja vanhemmat ovat vuorokaudesta entistä enemmän kasvokkain jonkin teknisen laitteen kanssa. Jos lapsi istuu ruudun ääressä, olisi vanhemman tärkeä olla vierellä ja osallistua katseluun keskustellen. Maailman terveysjärjestö WHO suosittaa 2–4-vuotiaille korkeintaan tuntia ruutu-aikaa päivässä. (Launonen 2023, 50–53; WHO 2019.)

Työskentelen itse varhaiskasvatuksessa ja keskusteluun nousi huoli lapsen ja aikuisen kasvokkain käydyn keskustelun vähäisyydestä. Pohdin, kuinka vuorovaikutteista keskustelua voidaan varhaiskasvatuksen arjessa tukea. Itse rakastan kirjoja ja kieltä, mutta huomaan, etteivät lapset välttämättä jaksaa keskittyä ryhmässä luettuun tarinaan. Kun henkilökunnalla oli toive teatterimateriaalista, ajatus alkoi muodostua pöytäteatterin suuntaan.

Kehittämistyön on oltava muutakin kuin vanhan materiaalin päivittämistä (Kos-tamo ym. 2022, 13). Etsin tietoa pöytäteatterista kielellisen vuorovaikutuksen näkökulmasta, mutta aina törmäsin samaan; tutkimuksia ja opinnäytetöitä on

tehty paljon pöytäteatterin käytöstä tunnetaitojen opettamiseen, ei kaipaamani kielellisen vuorovaikutuksen näkökulmasta. Voin siis lähteä toteuttamaan henkilökunnan toivetta ja tuoda jotakin uutta materiaaliini myötä varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksessa kehittämistarpeena on saada monipuolista materiaalia kielenkehityksen tukemiseksi. Tämä opinnäytetyö vastaa kehittämistarpeeseen tuottamalla toimeksiantajalle pöytäteatterimateriaalin työkaluksi kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttamiseen.

2.1 Toimeksiantaja

Toimeksiantajana opinnäytetyössä oli Norlandia Päiväkodit Oy. Norlandia Päiväkodeilla on Suomessa yli 90 yksikköä. Norlandia Päiväkodeissa toteutetaan pienryhmäpedagogiikkaa. Heillä lapsen osallisuutta kunnioitetaan ja lasten mielipiteitä ja aloitteita arvostetaan. Arvoina tällä kansainvälisellä yrityksellä on CARE = Competent, Ambitious, Respectful, Energetic. Henkilökuntaa kannustetaan oman työn jatkuvaan kehittämiseen. (Norlandia Päiväkodit s.a.)

Norlandian perustivat 1990 luvulla norjalaiset veljekset Kristian ja Roger Adolfsen. Se on laajentunut vaiheittain vuonna 2016 perustetuksi monikansalliseksi NHC Group yritykseksi. NHC Group toimii Suomen, Ruotsin ja Norjan lisäksi myös Puolassa, Saksassa ja Hollannissa. Norlandian palveluvalikoimaan kuuluvat päiväkodit, potilashotellit, hoivakodit, kotihoito ja lääkäriasemat. Suomessa toiminta on keskittynyt pääasiassa päiväkoteihin ja hoivapalveluihin. Yritys pyrkii toimimaan alalla hyvinvointi-innovaattorina, jonka tavoitteena on kehittää uudenlaisia hoivaratkaisuja sekä vastata nykyisiin ja tuleviin sosiaaliin tarpeisiin. (Pavlovaite & Sanz de Miguel 2022, 3–8; Norlandia Päiväkodit s.a.)

Norlandialla on päiväkodeissaan vuosittain vaihtuva kansainvälinen Norlandia Quest -teema. Toimintakaudella 2024–2025 teemaksi on valikoitunut Sadut ja tarinat. Tarinat rikastuttavat sanavarastoa, parantavat kuullun ymmärtämistä ja kehittävät kykyä ilmaista itseään. Jokainen lapsiryhmä voi toteuttaa teemaa omalla tavallaan ja ideoita jaetaan yli valtiorajojen. Yhtenä toteuttamistapana voi olla esimerkiksi pöytäteatteri. (Norlandia Quest – Sadut ja tarinat s.a.) Opinnäytetyöni on siis yritykselle ajankohtainen ja sitä voidaan hyödyntää hyvinkin laajasti jo heti tulevalla toimintakaudella.

2.2 Tavoitteet

Digiajan lisääntyminen on vähentänyt kasvokkain käytävään vuorovaikutukseen käytettyä aikaa perheissä (Launonen 2023, 51; Mustonen ym. 2022). Koska lapsi ei välttämättä saa riittävästi kielellistä mallia ja harjoitusta kotona, henkilökunta kokee tarvetta lisätä aktiivista vuorovaikutteista keskustelua hoitopäivän aikana. Kehittämistyönä toteutettavan toiminnallisen opinnäytetyöni tavoite on antaa varhaiskasvatuksen henkilökunnalle työkalu lasten kielellisen kehityksen tukemiseksi. Ammatillaiset kokevat, että he tarvitsevat lisää osallistavia ja toiminnallisia työtapoja, joilla he voivat tukea lapsen oppimista. Opinnäytetyössä tuotetaan pöytäteatterimateriaalikokonaisuus varhaiskasvatuksen ammattilaisten työkaluksi kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttamiseksi. Työkalu on suunnattu 3–5-vuotiaiden lasten ryhmään.

Nyt valmisteltavat tarinat ovat lyhyitä, perinteisiä ja henkilökunnalle mahdollisesti jo tuttuja. Toteutukseen etsitään sekä klassisia tarinoita että uusia satuja. Tarinoissa pyritään rikkaaseen kieleen ja kerronnallisesti etenevään juonikulkuun. Valmiissa tuotoksessa osa tarinoista voidaan esittää sekä laulaen että satuna ja yhdestä tarinasta tehdään perusversion lisäksi myös joulutarina. Materiaalivalinnoissa pyritään myös monipuolisuuteen ja houkuttelevuuteen. Tarinoiden myötä on tarkoitus houkuttaa lapset osallistumaan ja esittämään, jolloin he pääsevät harjoittelemaan kielellisiä taitoja leikinomaisesti ja luovasti yhdessä aikuisen ja ikätovereidensa kanssa.

Opinnäytetyössä tuotettu materiaali ei ole suunnattu kielenkehityksen erityishaasteiden tukemiseen. Se on valmistettu työkaluksi yleisesti kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttamiseen. Työkalu ei vaadi suuria tiloja eikä valmisteluja, vaan se on helppo ottaa käyttöön, kun kasvattaja niin haluaa.

2.3 Kohderyhmä

Työn kohderyhmä on päiväkodin kasvatushenkilöstö. Osalle kohderyhmää pöytäteatteri on työkaluna tuttu. Näkökulma kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttajana on kuitenkin uusi. Kohderyhmä valikoitui omien kon-

taktieni ja päiväkodin johtajan kanssa käydyn keskustelun avulla. Työskenteleeseen pyrittiin saamaan mukaan henkilöstöstä ne toimijat, jotka kokivat kehittämistyön tässä hetkessä hyödylliseksi omalle työilleen.

Kehittämistyön onnistumisen kannalta osallistujien pitää kokea, että osaamisen kehittäminen on ajankohtaista ja tarpeellista. Kun uutta tietoa voidaan yhdistää vanhaan tietoon ja uutta opittavaa voidaan testata käytännössä, muutoksen juurtuminen arkityöhön on tehokkaampaa. Osallistujien asenne ja ajattelumallit voivat tukea tai hidastaa kehittämistyötä. Motivaatio ja työtyytyväisyys vauhdittavat uuden tiedon sisäistämistä. (Eklund 2021, 40–87; Kallonen & Kuhmonen 2021, 63–68.) Kehittämistyöhön kanssani lähti tilaajan yrityksestä tiimi, joka koki työnsä kehittämisen innostavaksi ja tarpeelliseksi. Tiimillä oli hiukan kokemusta pöytäteatterista, joten tämän olemassa olevan tiedon päälle oli hyvä rakentaa yhdessä uutta tietoa.

Inhimillinen eli aineeton pääoma on yrityksessä esimerkiksi työntekijöiden tietoa ja osaamista. Yrityksen kannalta näiden aineettomien menestystekijöiden tukeminen ja kehittäminen on hyödyllistä. Kehittäminen vaatii resursseja, joten on tärkeää, että yrityksen johto on kehittämismyönteinen. Henkilöstön osaamisen ja motivaation tukeminen varmistaa yrityksen taloudellisten tulosten saavuttamista. (Kujansivu ym. 2007, 25–52; Eklund 2021, 40–43; Stenvall & Virtanen 2012, 75–96.)

Päiväkodin henkilökunta on kiinnostunut kehittämään omaa työtään. Yrityksellä oli mahdollisuus kohdentaa aika- ja henkilökuntaresursseja toiminnallisena kehittämistyönä toteutettavaan opinnäytetyöhöni. Aktiiviseen kehittämistyöhön kanssani lupautui 3–5-vuotiaiden ryhmän kasvattajat. Heillä oli tarve työkalulle lasten kielellisen kehityksen tukemiseen, joten yrityksen oli helppo lähteä tukemaan opinnäytetyöni kautta työntekijöidensä kehittymistä. Kehittämistyöstä saatu hyöty näyttäytyy sekä yksilö- että yritystasolla. Henkilökunnan työtyytyväisyys vahvistuu osaamisen lisäämisen kautta ja yritys saa entistä motivoituneemman ja tuottavamman työntekijän.

3 TOOREETTINEN VIITEKEHYS

Valtakunnallinen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittää varhaiskasvatuksen keskeiset sisällöt. Suunnitelmassa on pedagogisen toiminnan lisäksi useissa yhteyksissä (esim. arvoperusta, tavoitteet ja toimintakulttuuri) huomioitu kielen ja vuorovaikutuksen keskeinen merkitys lapsen kasvulle ja identiteetille. Varhaiskasvatuksen järjestäjä laatii valtakunnalliseen suunnitelmaan pohjautuvan paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman, joka toimii varhaiskasvatuksen työntekijöiden työtä ohjaavana asiakirjana työpaikalla. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma on pohjana suunnitelmalliselle ja tavoitteelliselle toiminnalle varhaiskasvatuksen yksiköissä. (Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540, 21. §, 22. §; Opetushallitus 2023.)

Kehittämistyössä mukana olevien kasvattajien työtä ohjaa opinnäytetyön aloitushetkellä valtakunnallisten suunnitelmien lisäksi Kouvolan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma (2019). Tämän rinnalle tuli kevään aikana myös kaupungin päivitetty Kouvolan varhaiskasvatussuunnitelma (2024). Sisällöltään suunnitelmat ovat hyvin yhteneväiset ja koska henkilökunta vasta tutustuu uuteen varhaiskasvatussuunnitelmaan, opinnäytetyössäni ja tekemissäni pedagogisissa valinnoissa viitataan vuoden 2019 varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa kielet ovat läsnä kaikessa toiminnassa. Kielen keskeinen merkitys lapsen kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle tiedotetaan. Henkilökunta on kielellisenä mallina ryhmässä huomioiden jokaisen lapsen yksilölliset lähtökohdat. Henkilökunnan tehtävänä on rohkaista lasta käyttämään kieltä monipuolisesti. (Opetushallitus 2023, 34–35; Ahonen 2017, 101–103.)

Koska tämä opinnäytetyö on toiminnallinen kehittämistyö, jonka tarkoituksena on tuottaa pöytäteatterimateriaali työkaluksi varhaiskasvatuksen ammattilaisille kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttamiseen, käyn tässä osiossa läpi pöytäteatterin perusajatusta sekä kielellistä vuorovaikutusta ja sanavaraston merkitystä. Opinnäytetyössä tuotettavaa pöytäteatterimateriaalia ei ole suunnattu kielenkehityksen erityishaasteiden tukemiseen, joten haasteet ja kehityshäiriöt on jätetty teoreettisessa viitekehityksessä kokonaan tarkastelematta. Teoreettisessa viitekehityksessä ei myöskään käydä alle kouluikäisten

lasten kielenkehitystä läpi kokonaisuudessaan. Keskityn tekstissä pöytäteatterin näkökulmasta 3–5-vuotiaiden kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttamiseen liittyviin huomioihin.

3.1 Pöytäteatteri

Pöytäteatteri on nukketeatterin muoto, jossa pöytä toimii esiintymislavana ja esiintyvät hahmot voivat olla materiaaliltaan moninaisia. Hahmot voivat olla keppi- tai käsinukkeja, pehmoleluja tai vaikkapa muovisia figuureja. Kun hahmot pysyvät pystyssä ilman tukea ja voivat olla pöydällä samanaikaisesti, on yksittäisen esittäjän mahdollista viedä läpi koko näytelmä itsenäisesti. Tilaa ei vaadita paljon ja hyvin pienellä rekvisiitalla saadaan näyttämö valmiiksi. Minimissään pöydän peittävä lakana ja hahmot riittävät. (Barić 2004, 37–45; Champlin & Renfro 1985, 257–259.)

Varhaiskasvatuksen Ilmaisun monet muodot -oppimisen alueen sisällöissä todetaan, että ilmaisun erilaiset muodot tukevat lapsen luontaista uteliaisuutta ja halua oppia. Lapsi pääsee kokemaan ja hahmottamaan maailmaa monilla aisteilla. Draaman ja musiikin kautta ilmaisu ja viestintä saa uusia muotoja. (Opetushallitus 2023, 46–48.)

Pöytäteatteri kuuluu draama- ja taidekasvatuksen muotona varhaiskasvatuksen Ilmaisun monet muodot -oppimisen alueeseen ja tarjoaa lapselle monipuolisia keinoja kielelliseen ja keholliseen ilmaisuun. Lapsi pääsee harjoittelemaan vuorovaikutustilanteita: kuuntelua, vastavuoroisuutta ja suullista ilmaisuja. Esitykset herättävät tunteita ja innostavat osallistumaan ja toistamaan tarinoita. (Opetushallitus 2023; Barić & Ruokonen 2022, 120–121.)

Kröger ja Nupponen (2019) julkaisivat kirjallisuuskatsauksen lasten ja nuorten parissa tehdyistä nukketeatteritutkimuksista. Tämän perusteella he löysivät viisi keskeistä tapaa hyödyntää nukketeatteria pedagogisissa hetkissä. Nukketeatteria hyödynnettiin vahvistamaan vuorovaikutusta ja viestintää, rakentamaan ryhmäilmapiiriä ja parantamaan yhteistyötaitoja. Nukketeatteria käytettiin myös asennekasvatuksen välineenä sekä edistämään luovaa ajattelua ja toimintaa.

Pöytäteatteri antaa rajattomat mahdollisuudet luovuudelle ja kekseliäisyydelle. Materiaali, josta lavasteet ja nuket rakennetaan, voi olla mitä tahansa. Tarinan sankarit antavat katsojalle mahdollisuuden paeta reaali maailmasta lumoaviin seikkailuihin ja kokea tunteita laidasta laitaan. Esityksen aikana kertomus aukeaa kuvan, äänen ja liikkeen kautta ja tallentuu elämyksenä katsojan muistiin. Kielelliset ilmaisut ja sanavarasto rikastuvat, kun lapsi pääsee kokemaan uusia asioita moniaistisesti. Tunteet saavat keskustelussa sanoja ja erilaiset elämykset vahvistavat muistijälkiä. (Barić & Aalto 2002.)

Sadut ja tarinat edistävät lapsen henkistä hyvinvointia. Saduissa lapsen on mahdollisuus pelätä turvallisesti. Tarinan käsittäminen ja käsitteleminen kuvitteellisella tasolla kehittää abstraktia ajattelua. Mielikuvitus pääsee valloilleen. Sadun kiehtovuus perustuu tapahtumiin ja yllätyksiin. (Ylönen 2000, 9–22; Suojala 2009, 40–44.)

Pöytäteatterissa koetaan ja kuullaan asioita yhdessä. Älylaitteet on laitettu pois ja ollaan avoimia kasvokkaiselle vuorovaikutukselle. Maija Barić (2001, 2009) kertoo artikkeleissaan, kuinka pöytäteatterin lumous ja taikavoima perustuu yksinkertaisuuteen ja vaatimattomuuteen. Liike tekee nukesta elävän ja esittäjän ääni antaa nukelle sielun. Lapsi pääsee huomaamattaan harjoittamaan äänenkäyttöä ja puheilmaisua ollessaan osallisena pöytäteatterissa. Pöytäteatterin moniaistisuus viehättää lasta ja aikuista. Yhdessä luotu todellisuus yhdistää ja kutsuu osallistumaan. Kasvattajien herkkyyks lapsilta tuleville aloitteille ja toiveille rikastuttaa tuokioita.

Karaolis (2023) on Australiassa tehdyssä tutkimuksessa todentanut nukkehahmojen monipuolisuuden lasten oppimistilanteissa. Pöytäteatteri houkuttelee koko ryhmän yhteiseen oppimistilanteeseen. Lapset keskittyvät aktiivisemmin kuunteluun ja ymmärrys lisääntyy, kun useampi aisti on yhtäaikaaisesti käytössä. Nuket lisäävät oppimiseen lämpöä ja poistavat aikuisjohtoisuutta. Rohkeus lisääntyy, kun ajatuksia voi esittää nuken kautta. Lapselle jää pöytäteatteritilanteissa enemmän tilaa mielikuvitukselle ja ideoinnille.

UNESCON alainen kansainvälinen nukketeatterijärjestö UNIMA on julkaissut kirjan, jossa kerrotaan nukketeatterin hyödyistä ja mahdollisuuksista opetuksessa, kehittämistyössä ja terapiassa. Tässä kirjassa julkaistussa artikkelissa

Kroflin (2012, 48) kertoo, kuinka nukken kanssa leikkiminen aktivoi lasta käyttämään puhetta. Arat lapset hylkäävät estonsa helpommin nukkejen kanssa, joten nukkehahmojen hyödyntäminen puheen apuvälineenä on ihanteellista. Suullinen dramatisointi, luova kerronta ja näyttämötilat stimuloivat lasta toistamaan ja tuottamaan puhetta.

Kroflinin (2012, 46–59) mielestä nukken käytön tarve ja merkitys kasvatustilanteissa on vahvistunut viime vuosina ja tämän hän kokee näkyvän aiheita koskevien ammattijulkaisujen kasvavana määränä. Nukke, liittyessään satujen sisältöön (joko klassinen tai moderni) on tehokas väline syvän emotionaalisen yhteyden luomisessa opetettavaan aiheeseen. Nukke lisää sekä motivaatiota että tehokkuutta kyseisen materiaalin omaksumisessa. Toimivimmaksi nukkehahmoksi on todettu yksinkertainen hahmo, joka jättää tilaa luovuudelle ja mielikuvitukselle.

Koska leikki on lapsen tapa käsitellä maailmaa, voidaan pöytäteatteria hyödyntää kielellisenkin kehityksen tukena hyvin monipuolisesti. Läsnäolo ja yhteinen tekeminen sekä huumori vahvistavat sosiaalisia perustaitoja ja vuorovaikutusta. Aikuisen voi olla vaikea osallistua lasten leikkiin, mutta pöytäteatterin kautta avautuu myös aikuiselle luonteva rooli yhteiseen tekemiseen ja sitä kautta asioiden ja ilmiöiden sanoittamiseen. Lapsi elää sadussa aktiivisesti mukana. Aikuinen saa tarinoiden herättämien tunteiden kautta mahdollisuuden kurkistaa lasten maailmaan. Aikuisen velvollisuus on rohkaista arkoja ja vetäytyviä lapsia mukaan keskusteluun. Sadut opettavat lasta miettimään, kyseenalaistamaan ja tekemään valintoja. (Mikkola & Nivalainen 2011, 53–57; Orvasto & Levola 2010, 6–9.)

Lindeberg-Piironen ym. (2017, 351–352) korostavat, kuinka moniaistillinen ilmaisu mahdollistaa lapsiryhmässä riemastuttavia oppimiskokemuksia. Lapsi iloitsee, kun hän saa oppia taiteen ja musiikin avulla. Jotta pöytäteatteri tukee lapsen kielenkehityksen vuorovaikutusta ja sanavaraston rikastuttamista, aikuisen tehtävänä on aktiivinen ohjaus. Pöytäteatterissa lapsi saa luovaa vapautta, mutta kielellisiin tavoitteisiin pääseminen vaatii usein sekä epäsuoraa että suoraa ohjausta.

3.2 Kielellinen vuorovaikutus

Kieli ja kielen merkitys lapsen identiteetin kehityksen näkökulmasta tulee varhaiskasvatussuunnitelmassa esiin monessa yhteydessä. Päiväkoti noudattaa Kouvolan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaa. Siinä Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus - sekä Kielen rikas maailma -osiot mallintavat kielen keskeistä merkitystä lapsen kehityksessä ja oppimisessa. Kieli ei ole vain puhetta; se on vuorovaikuteista ymmärtämistä ja kielen monipuolista käyttämistä. (Kouvolan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 30, 40.) Kieltä opitaan sekä jäljittelemällä että opettamalla. Kielen kehitys on varhaiskasvatuksessa aikuisen vastuulla ja kasvattajan käyttämän rikkaan kielen merkitys on tärkeää tiedostaa sekä perushoidollisissa tilanteissa, vapaan toiminnan aikana, että erilaisilla tuokioilla. (Ahonen 2017, 162–193.)

Anjalankoskella tehtiin kielellisen kehityksen arviointitutkimusta 2000–2001, jossa todettiin, että kielelliset vaikeudet huomataan usein vasta esikouluikässä. Nuorempana huomattavat haasteet antaisivat mahdollisuuden aloittaa tukitoimet ja kuntoutuksen aiemmin ja tässä varhaiskasvatuksen ammattilaiset ovat tärkeässä asemassa. (Mehto & Hyvönen 2002.)

Kieli koostuu useista yhteen liittyvistä osa-alueista, joiden kypsyminen ja tukeminen varmistaa lapsen kielellisen tietoisuuden kehittymisen. Kielellisen vuorovaikutuksen tukemisessa erityisen tärkeää on keskittyä semantiikan (merkitysopin), fonologian (äänneopin) ja syntaksin (lauseopin) osa-alueisiin. Fonologinen tietoisuus on erityisesti puhutun kielen käsittelyä ja tämän taidon kehittyessä lapsi kykenee yhä taitavammin ja monipuolisemmin jakamaan, muistamaan ja käsittelemään puhetta ja sanoja. 3–5-vuotiaat lapset pitävät loruista ja lauluista ja kykenevät riimittelemään ja vertailemaan ryhmään kuulumattomia sanoja. (Sandberg 2021, 237–238; Stolt 2023, 34–36.)

Kielen avulla lapsi jäsentää elinympäristöään, sen arvoja ja asenteita ja toimintatapoja. Hän tulee kielen avulla osalliseksi ympäristöstään, saa uutta tietoa asioista ja kykenee vaikuttamaan itseään koskeviin päätöksiin. (Clark, E.V. 2016, 5–7; Orvasto & Levola 2010, 6–9.) Kielen avulla hän ilmaisee ajatuksiinsa ja tunteitaan. Kielellinen vuorovaikutus on ajattelua, tunteita, toimintaa ja

sosiaalista vuorovaikutusta. (Koppinen ym. 1989, 7–31; Sandberg 2021, 237–238.)

Kasvattajan empaattisuus ja tunneäly synnyttävät luottamusta. Kielelliseen vuorovaikutukseen on helppo lähteä mukaan, kun ei tarvitse pelätä arvostelua ja vähättelyä. Aikuisen innostus ja huumori houkuttaa lasta mukaan toimintaan. Jotta lapsen saa houkuteltua mukaan kielelliseen vuorovaikutukseen, täytyy toiminnan olla lasta kiinnostava. Aikuinen havainnoi lapsen maailmaa ja poimii sieltä lasta kiinnostavia asioita. Tärkeää on salliva ja lämmin kohtaaminen. Lapsen kokema välittäminen ja turvallisuus vahvistavat hänen haluaan vuorovaikutukseen. Kasvattajan tehtävä on mahdollistaa lasten erilaisia unelmia ja haaveita. (Avola & Pentikäinen 2020, 166–175; Malinen 2019, 95–101.)

Alijoki (1998,13, 27–29) ja Clark (2005) muistuttavat, että vaikka vuorovaikutus voi olla myös sanatonta, kielenkäyttö mahdollistaa yhteistoimintakuvioita, jotka olisivat ilman sanoja mahdottomia. Vuorovaikutustaitojen kehittämisessä kielellä on ratkaiseva merkitys. Jotta tulet ymmärretyksi, tarvitaan yhteinen kieli. Puhe monipuolistaa vuorovaikutusta ja mahdollistaa ajattelun kehittymisen. Vuorovaikutustaidot kehittyvät yhteisistä kokemuksista ja elämyksistä, mutta vaativat myös rauhaa ja kohtaamista. Kannustetaan ja mallinnetaan, ollaan yhdessä oppimassa uusia taitoja. Aikuisen salliva asenne ja rohkaisu keskusteluun vahvistaa kielellistä vuorovaikutusta lapsiryhmässä. Vuorovai-
kutteisessa keskustelussa syntyy kysymyksiä ja jää tilaa yhteiselle pohdiskelulle.

Toiminnallisuus ja itse tekeminen tukevat usein lapsen vuorovaikutustilanteita. Kielellinen vuorovaikutus, kuten muukin oppiminen, tapahtuu lasten kanssa parhaiten leikinomaisissa tilanteissa. Lapsiryhmän taitotaso on hyvä huomioida. Yhteisistä hetkistä on tarkoitus muodostua turvallinen suhde lapsen ja aikuisen välille. Kielellinen vuorovaikutus vaatii aitoa kohtaamista, aikaa ja läsnäoloa. Lapselle täytyy antaa mahdollisuus itse kokeilla ja osallistua. Liian vaativat tuokiot kestoltaan ja tarinoiltaan eivät synnytä yhteistä iloa ja osallisuutta. Aikuisella pitää olla kiinnostusta tarttua lapsilta tuleviin aloitteisiin ja pysähtyä pohtimaan ja keskustelemaan ajatuksista. (Hakamo 2011, 60–63; Mikkola & Nivalainen 2011, 53–57.)

Kroflin (2012, 45–55) kertoo nukun sopivan erityisen hyvin kielenopetukseen, koska nukun kanssa puhe kehittyy ja rikastuu luonnollisesti. Nukke stimuloi lasta leikin avulla keksimään odottamattomia kielellisiä rakenteita tai harmonioita, pidempiä monologeja ja dialogeja. Lapsi harjoittelee huomaamattaan ääniä, tavuja, sanoja ja kieliopin muotoja. Hän keksii uusia sanoja ja löytää tii viimmät ja parhaat ilmaisut sille, mitä haluaa sanoa. Kun lapsi esittää itse tuttua tarinaa, hän saa kielellisiä onnistumisen kokemuksia ja tämä rohkaisee ko- keilemaan kieltä ja puhetta yhä monipuolisemmin. Tarinat antavat mahdolli- suuden muutoksille.

Kuullun ymmärtämisen taito on pohjana koulussa tarvittavalle lukemisen ymmärtämisen taidolle. Jotta lapsi voi ymmärtää kokonaisia kertomuksia, täy- tyy hänelle kehittyä harjoittelun kautta ajallisten suhteiden ja syy-seuraussuh- teiden hahmotuskyky. Yhteinen tarina saa aikaan keskustelua. (Malinen 2019, 152–169; Orvasto & Levola 2010, 6–9.) Pulli (2020) muistuttaa draaman hyö- dyntämisestä yhdessä muistellen ja miettien.

Kun lasta pyydetään toistamaan kertomus, huomataan hänen kykynsä palaut- taa tarina; kuinka hän on ymmärtänyt tapahtumat ja mitkä yksityiskohdat jäivät mieleen. Lapselle lukeva aikuinen huomaa, kuinka lapsi korjaa tuttua satua, jos lukija tekee virheen. 3–5-vuotiaat kertovat mielellään tarinoita. Tarinat pite- nevät ja niihin tulee mukaan entistä enemmän yksityiskohtia. Ympäristöteki- jöillä on vaikutusta lapsen intoon ja rohkeuteen kertoa tarinoita. Kuuntelijan aito läsnäolo houkuttaa tarinan kertomiseen. Kun lapsi on saanut mallia ja ko- kemusta ympärillään olevilta henkilöiltä arkisten tarinoiden kertomisesta, on tarinointi hänelle luontevaa. (Saarinen ym. 2023, 52–54; Kauppinen 2020, 143–150; Launonen 2023, 48–50.)

Malli siitä mihin ja miten erilaisia ilmauksia käytetään, on tärkeä, jotta lapsi op- pii kielen sääntöjä. Toiminnallisessa vuorovaikutuksessa itseään taitavampien kielenkäyttäjien kanssa lapsi oppii tehokkaimmin. Aikuisen rooli kielellisen vuorovaikutuksen kehittämisessä on tärkeä. Lapsen kieli on vielä hyvin konk- reettista ja aikuinen voi rikkaalla kielellä, sanonnoilla ja abstrakteja ilmauksia selittämällä laajentaa lapsen kykyä vuorovaikutukselliseen kielenkäyttöön. Toisto ja jäljittely on kielen omaksumisen ja oppimisen keskeinen elementti.

Toisto toimii, kun lapsella on siihen itsellään motivaatio. (Launonen 2023, 48–50; Kauppinen 2020, 139–171.)

Karaolisin (2023) artikkelissa kuvaillaan selkeästi, kuinka lapsi pääsee harjoittelemaan pragmaattista kielenkäyttöä. Hän tulkitsee toisen ilmauksen merkitystä ja vastaa siihen asianmukaisesti. Ääntä, eleitä ja sanoja hyödynnetään vuorovaikutuksessa synnyttäen yhteistä ymmärrystä ja tarinaa. Yhteisen keskustelun herääminen pöytäteatterin tukemana edistää kielellistä vuorovaikutusta.

Kauppinen (2020, 212–220) muistuttaa kirjassaan, että vaikka kieli siirtyy lapseen vuorovaikutustilanteissa, lapsi tarvitsee myös omaa rauhaa kielen sisäistämiseksi ja harjoittelulle. Kirjassa kerrotaan kuinka jäljittely ja toistaminen ovat toimivia tapoja ympäristöstä opittujen rakenteiden hyödyntämiseen. Lapsi puhuu itsekseen yksinpuhelua ja vahvistaa näin oppimaansa. Tekstissä kuvailaan, kuinka lapsi vuorovaikutuksessa saatua mallia muuntelemalla kokeilee kieltä ja kehittää sitä itselleen toimivaksi tavaksi sosiaaliin tilanteisiin.

Vertaisryhmän tärkeys kehityksessä korostuu lapsen kasvaessa. Varhaiskasvatuksessa lapsi pääsee osalliseksi sekä vertaisryhmästä että kahdenkeskisistä ystävyssuhteista. Sosiaalinen kompetenssi muodostuu yhteisen tekemisen ja kielen kautta. Kieli kehittyy yhteistoiminnassa. Hän pääsee harjoittelemaan vertaisryhmässä neuvottelemista, pyytämistä ja omien mielipiteidensä ilmaisemista. Hänelle muodostuu vertaisryhmän kanssa oma yhteisönsä, jonka kielen erityispiirteet hän hallitsee. (Launonen 2023, 48–50; Neitola 2013, 103–104.)

Musiikki aktivoi aivoissamme useita alueita ja hermostollisia alajärjestelmiä voimakkaasti. Puheen ymmärtäminen vaatii myös äänen osien pilkkomista äänneiksi, sanoiksi ja lauseiksi. Musiikin ja kielen synnyttämät aivotoiminnot ovat hyvin samankaltaisia. Samankaltaisuus vahvistaa tutkijoiden huomioita musiikin hyödynnettävyydestä kielellisten taitojen harjoittelussa. (Huotilainen 2011, 38–45; Levitin 2010, 87–97.)

Musiikissa on samoja äänneitä ja rakenteita puhekielen kanssa. Lauletuissa tarinoissa hyödynnettävät sävelkorkeus, äänenvoimakkuus, rytmi, tempo ja

tautot jäsentävät yhtä lailla puhetta kuin lauluakin. Lapsi oppii puheessa kiinnittämään samoihin elementteihin huomiotaan ja vahvistamaan kielellisen vuorovaikutuksen tulkintoja ja ymmärrystä. Musiikki kehittää tarkkaavaisuutta ja kielellisiä taitoja. (Torppa ym. 2020; Stevanovic 2016, 100–121; Ahonen 2017, 193–201.)

Huhtinen-Hildén (2017, 389–400) ja Lindeberg-Piiroinen ym. (2017, 339–352) kirjoittavat, kuinka musiikki tukee pedagogisten mahdollisuuksien avaamista. Lapset oppivat kukin itselleen luontaisella tavalla ja tätä kasvattaja voi tukea oppimisympäristön rakentamisella ja pedagogisilla valinnoilla. Musiikki mahdollistaa yhteisessä vuorovaikutuksessa rakennettavan tietotaidon. Oppimiselle luodaan musiikin avulla hedelmällinen ympäristö, kun kasvattajalla on sensitiivisyyttä hyödyntää ryhmältä tulevia impulsseja tuokion aikana.

3.3 Sanavaraston rikastuttaminen

On tärkeää, että puheessa tarjotaan sanavaraston laajentuessa eri sanaluokkia malliksi monipuolisesti. Lapsen sanavarastoon ilmaantuu yleensä ensimmäisenä substantiivit. Sujuvaan kommunikointiin tarvitaan myös tekemistä ilmaisevia verbejä sekä asioita kuvailevia adjektiiveja. Muut sanaluokat auttavat osoittamaan asioiden välisiä suhteita ja nekin ilmestyvät vähitellen puheeseen mallintamisen ja harjoittelun kautta. (Malinen 2019, 109–139.)

Nimeäminen ja sanoittaminen sekä lapsen maailman havainnointi vaatii aikuiselta aktiivista läsnäoloa. Esineiden ja tapahtumien jatkuva nimeäminen on tärkeä osa aikuisen työtä. Jotta lapsi keskittää huomionsa sanoihin, vaatii tämä aikuiselta aktiivisuutta lapsen mielenkiinnon ohjaamiseen ja sen ylläpitämiseen. Lapsen sanallinen käsitevarasto kasvaa perushoidollisissa tilanteissa. Yhteinen ihmettely arjessa lisää sanavarastoa. Vastataan lasten kyselyihin ja selitetään sanoja, joita päivän aikana kohdataan erilaisissa tilanteissa. Sanavaraston kartuttaminen on tärkeää päiväkotikäisillä lapsilla, sillä se auttaa heidän myöhempää oppimistaan. Laaja sanavarasto ja hyvä muisti ovat yleensä yhteydessä toisiinsa. (Alijoki 2011, 78–85; Ylönen 2000, 27–39; Malinen 2019, 109–112.)

Lorut ja sadut rikastuttavat sanavarastoa. Kun lapsille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia käyttää kieltä tarinoiden lisäksi myös runojen ja riimien muodossa, sanavarasto rikastuu. (Karaolis, 2023; Enfield, 2006; Malinen 2019, 176–180.)

Alijoki (2011, 78–85) ja Malinen (2019, 109–137) kehottavat lukemaan lapsille paljon. Lapsen sanavarastoa voidaan kartuttaa vuorovaikutteisilla keskusteluilla. Tutkimusmatkat kirjojen ja satujen kanssa mahdollistavat erilaisten käsitteiden opettelun ja abstraktien ilmaisujen pohdinnan. Kyselemällä, tutustumalla lapsiryhmän erilaisiin mielenkiinnon kohteisiin ja ihmettelemällä yhdessä, laajentuu sanavarasto jokaisen arkisanaston lisäksi myös uusilla sanoilla ja merkityksillä.

Tehostetun lukemisen keinoin voidaan lisätä sanavarastoa. Satujen ja tarinoiden sanallinen maailma kiinnostaa lasta. Tämän kiinnostuksen kasvattaja voi hyödyntää tietoisilla valinnoilla. Rikastuttaakseen lapsen sanavarastoa kasvattaja pysähtyy satujen äärelle avaamaan keskustelua tarinasta, esittämään kysymyksiä ja lopuksi vielä palaamaan tekstiin. Sadun edetessä pysähdytään sanallistamaan lasten havaintoja. Lapsi on hyvin innokas käyttämään oppimiaan sanoja, kun hän kokee, että hänen ajatuksistaan ollaan aidosti kiinnostuneita. Aikuinen voi tekstiin eläytymällä ja katsekontaktilla ylläpitää ja ohjata lasten mielenkiintoa. (Malinen 2019, 152–157; Hakamo 2011, 60–63.)

Kerrontataidoissa tapahtuu kolmen ja viiden ikävuoden välissä valtaisa kehitys. Kolmevuotias kertoo arkisista tarinoista vielä ajallisesti pomppien, mutta viisivuotias kykenee jo hyvin loogiseen kerrontaan. Aikamuodot ilmestyvät puheeseen. Lapsi on hyvin kiinnostunut sanoista ja niiden merkityksistä. Tarinaan rakentuu vähitellen yhä selkeämpiä juonikuvioita ja 3–5-vuotiaiden kanssa tarinoiden rakennetta on hyvä harjoitella yhdessä. Kun lapsi pääsee kuulemaan satuja ja tarinoita sekä itse toistamaan niitä, hän saa mallia sanallisesta ilmaisusta ja varmuutta käyttää sanoja monipuolisesti. (Suvanto & Mäkinen 2011, 63–82; Koivunen & Lehtinen 2016, 153–156; Folkhälsan 2020.) Tarinoiden etenemisen ymmärtäminen ja niiden kertaaminen omin sanoin vahvistaa lapsen kerrontaa ja sanastoa. Kun yhdessä pysähdytään miettimään saduissa olevia sanoja ja niiden merkitystä, laajennetaan lapsen sanavarasto.

toa. Aktiivisen sanavaraston rikastuttaminen eri aihealueiden sanoilla ja erilaisilla ilmaisuilla on tärkeää. (Malinen 2019, 152–169; Sandberg 2021, 245–252.)

Musiikilla ja laululla voidaan edistää lapsen rikasta kielen kehittymistä. Musiikissa ja kielessä on yhteisiä rakenteita, joiden erottamisesta on lapselle hyötyä. Intonaatiot, äänenpaino ja äänenväri, tulevat laulaen selkeästi esiin. Rythmi muodostuu luontevasti ja äänenvoimakkuuden säätelyyn kiinnitetään huomiota. (Ruokonen 2011, 62–70; Stevanovic 2016, 100–121.)

Musiikkia voidaan käyttää sanavaraston rikastuttamisen yhtenä tehokeinona. Putkinen, Tervaniemi ja Huotilainen (2019) totesivat musiikkiluokkien ja musiikkileikkikouluun osallistuvien lasten aivovasteiden kehitystä tutkiessaan, että musiikkia harrastavilla lapsilla kuuloherätevasteet kehittyvät suuremmiksi kuin muuta harrastavilla ikätovereilla. Tämä liittyy kuulotarkkaavuuteen. Suuremmilla kuuloherätevasteilla lapsen on helpompi poimia puhetta ja sanoja taustahälystä. Linnavalli ym. (2018) saivat tutkimuksissaan näyttöä sille, että jo viikoittainen musiikkituokio kehittää lapsen kielellisiä taitoja. Torppa ym. (2020) puolestaan kirjoittavat, että uusien sanojen oppiminen on laulamalla helpompaa kuin puhumalla. Kielellinen muisti ja sanasujuvuus kehittyvät laulamalla ja lauluja kuulemalla.

Lontoon yliopiston professori Susan Hallam (2015) on koonnut tutkimuksellista näyttöä, kuinka aktiivinen osallistuminen musiikkiin vaikuttaa lasten kehitykseen tukien sitä hyvin kokonaisvaltaisesti. Hän esittelee tuloksia, joissa näkyy selkeä hyöty sanallisen muistin vahvistumisessa, kielitaidon kehittymisessä ja kerrontataidoissa.

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Sosionomin kompetenssia voidaan hyödyntää oppimisympäristön kehittämisessä. Sosionomi osaa tukea yksilöiden ja tiimin tavoitteellista kasvua ja kehitystä toimien ammatillisesti ja dialogisesti vuorovaikutustilanteissa. Sosionomilla on vahva tietotaito lapsen tarvitseman kehityksen suunnittelussa sekä ilmaisu- ja taidekasvatuksesta. Hän osaa hyödyntää tutkimus- ja kokemustietoa ja hänellä on innovatiivinen ongelmanratkaisukyky. Sosionomi työskentelee

taloudellisesti ja kestävän kehityksen toimintaperiaatteiden mukaisesti. (Talentia 2019; SOAMK 2023; Nivala & Rönkkö 2021, 127–140.)

Tässä luvussa kerron opinnäytetyöni toteutuksesta. Selvitän lyhyesti toiminnallisen opinnäytetyön pääpiirteet. Esittelen konstruktivistisen kehittämistyön mallin, jonka mukaisesti etenin opinnäytetyössäni. Kerron, mitä tein eri työvaiheissa.

Perustelen käyttämäni TKI-menetelmät. Esittelen keräämääni aineistoa ja kerron, kuinka sen olen analysoinut. Kuvailen myös aineiston työlleni tuottamaa tietoa. Kerron, kuinka olen hyödyntänyt tuloksia työskentelyssäni.

4.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallisen opinnäytetyön tavoite on tuotos, joka hyödyttää valittua kohdeyhmää. Tuotoksen rinnalla laaditaan raportti, jossa kuvataan lähtökohta, erilaisia valintoja työn edetessä ja perustellaan tehdyt ratkaisut. Koska toiminnallisen opinnäytetyön on tarkoitus osoittaa ammatillinen asiantuntijuus, toiminta on järjestelmällistä, harkittua ja dokumentoitua. (Kostamo ym. 2022, 9–13; Vilkka 2021, 31–34.)

Tätä opinnäytetyötä oli motivoiva tehdä, sillä tuotosta odotettiin kovin innokkaasti työkentälle. Etsin tieteellistä näyttöä kielenkehityksen tukemisesta pöytäteatterin keinoin. Työn aikana toin perustellen esille lähdekirjallisuuden ja tutkimusten avulla uusinta tietoa aiheesta. Oli mielenkiintoista perustella ammattilaisille valintoja ja ratkaisuja kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttamisen näkökulmasta ja vahvistaa näin uudella tiedolla heidän ammattitaitoaan.

Toiminnallisena opinnäytetyönä toteutettu kehittämistyö palvelee ammatillista kehittämistä. Ammatilainen on kehittämistyön aikana aktiivinen oppija ja kyseenalaistaja. Hän on uuden tiedon ja kulttuurin tuottaja. Osallisuus ja yhdessä tekeminen saavat kehittämistyön tuntumaan mielekkäältä. Vastuita voidaan jakaa kykyjen ja halujen mukaan sitouttamalla näin osallistujat muutok-

seen. Omien kokemusten jakaminen synnyttää uusia ideoita ja erilaiset kokemukset ja näkemykset voidaan hyödyntää työskentelyn aikana. (Kostamo ym. 2022, 9–13. Kallonen & Kuhmonen 2021, 63–68.)

Kehittämistyönä toteutettava toiminnallinen opinnäytetyö on kertaluontoinen rajattu projekti, jolla on selkeä alku ja loppu. Opiskelija osoittaa tehtävänasettelulla työnsä merkityksellisyyden alansa ammattilaisille ja tuo uutta tietoa toimimaansa ympäristöön. Työ sisältää ideointia ja suunnittelua, tiedonhankintaa, palautteenantoa ja -vastaanottamista. Opiskelija näyttää käytännössä, kuinka hän hallitsee valitsemaansa tutkimus-, kehitys- ja innovaatiomenetelmät (TKI-menetelmät), kehittämisprosessin vaiheet ja ammatti- sekä tutkimusetiikan. Opinnäytetyön prosessissa valmistuu uusi ammatillinen tuotos. Viimeistely, tuotos ja raportointi kuuluvat prosessin loppuvaiheisiin. (Kananen 2015, 19–23; Kostamo ym. 2022, 9–19, Toikko & Rantanen 2009, 56–63.)

Selkeä rajattu tuotos muistutti minua prosessin aikana siitä, että työssäni keskitytään tuottamaan työkalua lapsen kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttamiseen. Menetelmien valinnoilla tuin tätä päämäärää. Laadullisilla menetelmillä on mahdollista saada tietoa vuorovaikutuksellisista tapahtumista. Tutustuin tutkimusetiikkaan ja tein tutkimukselliseen kirjoittamiseen liittyviä varmistuksia esimerkiksi lupakäytännöistä prosessin aikana.

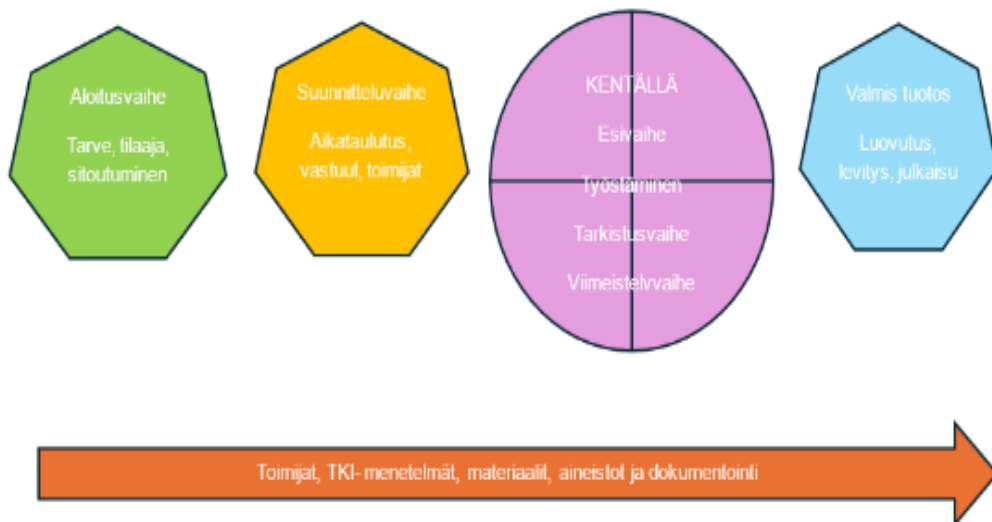
Toiminnallinen opinnäytetyö on vuorovaikutuksellista yhteistyötä. Läpi prosessin jaetaan tietoa eri näkökulmista ja etsitään yhteistä ymmärrystä. Ennakoi-mattomuus ja yllätyksellisyys kuuluvat erottamattomana osana toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opinnäytetyön aikana vaaditaan ammatillista joustamista ja vuorovaikutustaitoja. (Kostamo ym. 2022, 11–20; Vilka 2021, 31–34.)

4.2 Konstruktivistinen malli

Konstruktivistinen malli pyrkii yhdistämään lineaarisen etenemisen ja spiraalimallisen työskentelyn. Se hyödyntää kahden mallin vahvuudet ja tuo mukaan kehittämistyön tärkeät elementit; arvioinnin ja inhimilliset tekijät. Kehittämistyö on jatkuvaa yhteistyötä ja avoinna muutoksille läpi koko prosessin. Työ on suunniteltava huolellisesti ja jaettava vaiheisiin. Näissä vaiheissa opitaan toi-

minnan aikana reflektoidulla ja voidaan suunnata jatkoa joustavasti havaintojen ja toiveiden mukaan. Toiminnan vetäjällä on riittävä menetelmäosaaminen työn eteenpäin osallistavalla tavalla viemiseksi ja tutkimuksellinen kehittämisote, jotta teoria tukee ja motivoi matkaa kohti päämäärää. (Salonen 2013, 16.)

Kuvassa 1 havainnollistuu konstruktivistisen mallin mukainen kehittämistyönä toteutettava opinnäytetyö vaiheineen. Mallissa opinnäytetyö etenee lineaarisesti ja erityisesti kentällä tekemäni kehittämistyön toiminnallinen osuus eritahtisina vaiheina ja spiraaleina. Aloitus- ja suunnitteluvaiheen jälkeen siirryin kehittämistyössä varsinaiseen työympäristöön. Kentällä käytännön toteutuksessa kävimme kehittämistyössä työstön, tarkastuksen ja viimeistelyn kautta kehitettävät tarinat riittävän monta kertaa läpi, kunnes olimme tyytyväisiä ja sovimme, että tuotos on valmis luovutettavaksi koekäyttöön. Kun materiaali oli ollut kevään ryhmässä aikuisten ja lasten käytössä, keräsin loppupalautteen. Valmiin pöytäteatterimateriaalin luovutin päiväkodille, kun heidän toivomansa viimeisetkin muutokset oli tehty. Jokaisessa vaiheessa kiinnitin huomiota mukana oleviin toimijoihin, TKI-menetelmiin, valikoituihin materiaaleihin ja aineistoihin sekä dokumentointiin.

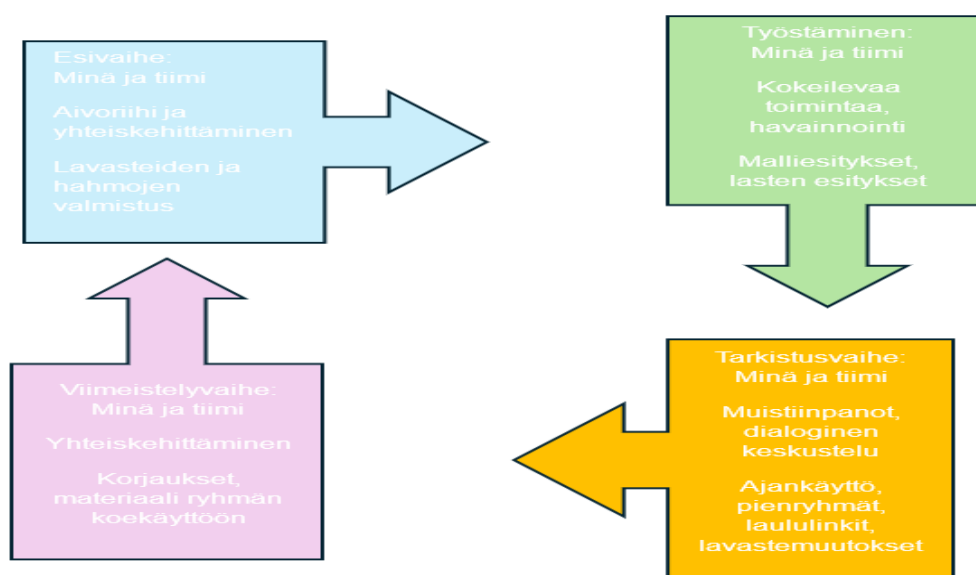
Kuva 1. Konstruktivistisen mallin mukaisena kehittämistyönä toteutettavan toiminnallisen opinnäytetyön vaiheet ja huomioitavat osatekijät.

Aloitusvaiheessa käydään vilkasta keskustelua kehittämistarpeesta ja sen rajauksesta sekä valitaan mukaan sitoutuvat toimijat. Suunnitteluvaiheessa kirjataan ylös kehittämissuunnitelmaan kaikki tarvittava tieto tulevasta toiminnasta,

vastuista ja tehtävistä niiltä osin, kuin ne voidaan määrittää. Työskentely kentällä tapahtuu neljän spiraalivaiheen (esivaihe, työstö, tarkistus ja viimeistely) kautta tarvittavien kertojen mukaisesti. Valmis tuotos päättää toiminnallisen osuuden. (Salonen 2013, 16–20.)

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus on vuorovaikutteinen prosessi. Se ei ole suoraan alusta loppuun etenevä lineaarinen tapahtuma vaan prosessin sisällä käydään läpi useita spiraaleja, joissa korostuu konkreettisen toiminnan sekä suunnittelun ja reflektion toistuva vuoropuhelu. Jokainen spiraali täydentää edellistä ja kehittämistoiminta täsmentyykin näiden myötä. (Toikko & Rantanen 2009, 64–67; Salonen 2013, 15–16.)

Toiminnallisessa kehittämistyössäni korostui erityisesti yhteiskehittäminen, joka tapahtui parhaimmillaan juuri näiden spiraalien kautta. Kentällä konstruktivistisen mallin esivaihe, työstäminen, tarkistusvaihe ja viimeistely toistuivat spiraaleina vuorovaikutteisessa toiminnassa reflektoiden jokaisen valitun tarinan kohdalla (kuva 2). Tarina kerrallaan kävimme spiraaleja läpi kunkin tarinan tarvitseman määrän, kunnes pystyimme toteamaan päämäärän eli valmiin pöytäteatterimateriaalin saavutetuksi. Yhteiskehittämisen aikana hyödynsin konstruktivistisen mallin edut; tasavertaisen, yhteisöllisen ja osallistavan työteen.

Kuva 2. Tarinoiden työstäminen spiraalimallin mukaisesti.

Tarinaspiraalin esivaiheessa valitsimme aivoriihen avulla tarinat. Kävimme läpi toiveita ja ideoita hahmoista ja lavasteista ja teimme työnjaon materiaalien osalta. Työstövaiheessa minä kävin esittämässä malliesitykset tarinoista. Ko-keilevan toiminnan ja havainnoinnin kautta saimme kokemusta materiaalin toimuudesta aikuisten ja lasten esityksissä. Tarkistusvaiheessa korostuivat havainnoinnin muistiinpanot ja dialogisen keskustelun merkitys. Viimeistelyvaiheessa yhteiskehittämisen periaatteiden mukaisesti tein yhdessä ideoidut korjaukset materiaaleihin.

4.3 Aloitus ja suunnittelu

Konstruktivistisessa mallissa aloitusvaihe on tärkeä kehittämistyön suunnan määrittämisessä. Siinä pohditaan ja kirkastetaan kehittämistarvetta rajaamalla sitä riittävästi, määritetään toimintaympäristö ja osallistujat. Tässä vaiheessa on tärkeää ottaa puheeksi työhön sitoutuminen ja käydä keskustelua asioista, jotka arjessa vaikuttavat yhteistyön onnistumiseen. (Salonen 2013, 17; Kananen 2014, 34–39.) Kehittämistyöllä pyritään luomaan uusia toimintatapoja tai tuotteita. Tarve kehittämiselle lähtee joko omista tai ympäristön tarpeista. Tarvitaan ammattitaitoa kehittämiskohteen huomaamisessa ja tavoitteen rajaamisessa. (Ojasalo ym. 2021, 11–50; Hellström ym. 2015, 146–149.)

Kun olin kuullut, että muillakin varhaiskasvatuksen työntekijöillä oli huoli lasten kielellisestä vuorovaikutuksesta, jäin pohtimaan miten haasteeseen voisi vastata. Kenellä on intoa ja motivaatiota pohtia työtapojaan, mikä voisi olla sopiva työkalu lasten tukemiseksi ja kuka kykenee sitoutumaan sekä opinnäytetyön ohjaukseen että tarpeellisiin palavereihin ja palautekeskusteluihin. Kun minulle oli herännyt idea pöytäteatterimateriaalin tuottamisesta uudesta näkökulmasta, otin yhteyttä Norlandia Päiväkotien maajohtajaan ja päiväkodin johtajaan. Esitin heille ideani ja sovimme tapaamisen.

Työelämässä toteutettavan kehittämistyön tuloksen on vastattava tilaajan toivetta. On selvitettävä, millainen lopputuote palvelee tilaajaa. Hyödynnetään toimijoiden osaaminen matkalla kohti päämäärää. Kun tavoite on perusteltu mahdollisimman konkreettisesti, toteutus etenee sujuvasti. (Vilkkä 2015, 55–63; Toikko & Rantanen 2009, 56–63.) Dialoginen keskustelu tilaajan kanssa

määrittää suunnan. Minä tuon oman osaamiseni varhaiskasvatusyksikön käyttöön. Minun on löydettävä ja kuultava juuri heidän tarpeensa ja toiveensa. Kehittämistyössä suunnittelu ja vaiheistus luovat yhteistä ymmärrystä etenemiselle, vaikka kaikkea ei tässä kohtaa voikaan vielä huomioida.

Keskustelimme aikataulusta, budjetista ja resursseista, joita heidän on työhöni mahdollista kohdentaa. Kehittämistyöni tilaajan arvoissa ja arjessa näkyy erityisen hienosti ekologinen kestävä kehitys. Kierrätys ja uusiokäyttö on heillä arkipäivää. Oli hyvin luontevaa käydä tilaajan kanssa keskustelua materiaali- valinnoista ja -hankinnoista, kun arvot olivat samanlaiset. Kävimme keskustelun läpi myös huolta ajankäytöstä ja henkilökunnan motivoinnista. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja nimettiin minulle opinnäytetyön ohjaajaksi. Hänen kanssaan pidimme lyhyen palaverin, jossa pohdimme yrityksen realiteetteja vapauttaa henkilökuntaa palavereihin ja keskusteluihin. Sovimme, että alkukyselyn voi teettää koko henkilöstölle, tapaamiset rajataan yhteen tiimiin. Tiimi on mahdollista sovitusti irrottaa lapsiryhmästä tunniksi kerrallaan.

Työelämässä tehtävä kehittäminen on hedelmällisintä, kun siihen osallistuvilla on motivaatiota oppimiseen ja työn kehittämiseen. Oppimisen pitää olla tarpeellista ja oppeja on päästävä testaamaan käytännössä. Ihanteellista on, jos uusi tieto rakentuu jo aiemman osaamisen päälle. Osaamisella pitää olla innostava tavoite, jonka työntekijät kokevat arvokkaaksi itselleen. Osallistamalla ryhmän jäsenet kehittämistyöhön saadaan heidän vahvuutensa yhteiseen käyttöön. (Eklund 2021, 65–94; Salminen 2013, 221–224.) Mukaan valikoituneessa yksikössä henkilökunnalla oli positiivinen asenne oman työn kehittämiseen.

Tiedon etsintä on tärkeää pohjatyötä, sillä ammatillinen vaikuttaminen perustuu hyvään argumentointiin. On etsittävä tietoa, pohdittava käyttökelpoisia ratkaisuvaihtoehtoja ja oltava innovatiivinen. Lähdekirjallisuuden etsiminen vaatii sitkeyttä ja kriittisyyttä. (Ojasalo ym. 2021, 11–50; Hellström ym. 2015, 146–149.) Minä hyödynsin Kaakkurin henkilökunnan tapaamismahdollisuutta. Opinnäytetyöni osalta pöytäteatterista oli haastavin löytää uutta tietoa ja tutkimusta jopa heidän avullaan. Saadakseni osumia, aloitin Google-haulla ja koikeilin monia eri hakusanoja. Nukketeatterin kautta löysin pieniä viittauksia pöytäteatteriin ja kirjojen, artikkelien ja opinnäytteiden lähdeluetteloiden kautta

löysin hyödynnettäviä teoksia. Käytössä minulla olivat mm. Kaakkuri, Finna, Theseus ja eri maiden yliopistot. Selasin lukemattoman määrän tieteellisiä lehtiä.

Keräsin tietoa, millainen materiaali voisi olla arjessa käyttökelpoinen ja millaista materiaalia kasvattaja voi itsekseenkin käyttää ryhmässä. Tutustuin kirjallisuuteen ja tutkimuksiin lasten kielenkehityksestä ja kuinka pöytäteatteri tarjotaan voi tukea kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttamista. Tutkin kirjallisuuden avulla, mikä pöytäteatterissa houkuttaa lasta osallistumaan ja käyttämään kieltä. Etsin tietoa, mitä erityistä varhaiskasvatuksen henkilökunta voi pöytäteatterin keinoin tarjota kielelliseen vuorovaikutukseen ja sanavaraston rikastuttamiseen.

Luin kirjallisuutta TKI-menetelmistä, kehittämistyöstä ja henkilökunnan osallistamisesta. Varmistin tieteellisen kirjoittamisen lainalaisuuksia ja erilaisia lupia. Tarkistin aikataulutusta ja selvitin käytettävissä olevan budjetin. Pohdin työn mahdollisia haasteita ja työn tarjoamia mahdollisuuksia.

Kirjallinen kehittämissuunnitelma tehdään suunnitteluvaiheessa. Siihen kirjataan tavoitteet, vaiheet ja toimijat, menetelmät ja tuotettu aineisto sillä tarkkuudella, kun ne suunnitteluvaiheessa tiedetään. Työn edetessä kirjatut asiat tarkentuvat. Huolellinen suunnittelu edesauttaa kehittämistyön etenemistä. (Salonen 2013, 17; Vilkkä 75–78.) TKI-menetelmiksi valitsin luovaan kehittämistoimintaan mielestäni hyvin sopivia laadullisia menetelmiä: kyselyn, dialogisen keskustelun, aivoriihen, havainnoinnin, kokeilevan toiminnan ja yhteiskehittämisen. Laadullisissa menetelmissä tutkija on lähellä tutkittavia ja usein osallistuu itsekin toimintaan (Ojasalo ym. 2021, 104–105).

Laatimani suuntaa antava aikataulukkaavio (kuva 3) helpotti prosessin ajallisen etenemisen hahmottamista. Osasin jakaa omaa työskentelyäni niin, että tasapaino kirjoittamisen ja itse tuotoksen tekemisen välillä säilyi ja samalla tiesin yhteistyötahot työn edetessä. Kirjasin aikatauluun myös menetelmät ja tuotetut materiaalit, jotta voin arvioida etenemistä projektin aikana.

AIKATAULU	KEHITTÄMISTYÖ	TOIMIJAT	MENETELMÄT	TUOTOS
ALOITUS JA SUUNNITTELU JOULUKUU 2023	Aiheen valinta, toimeksiantajan etsiminen Materiaalin etsiminen ja teoriaan perehtyminen	Norlandia Päiväkotien maajohtaja, päiväkodin johtaja, henkilökunta	Sähköposti, puhelin-keskustelu, palaveri, Aikukysely Kirjallisuuden lukeminen, varastojen ja kierrätyskeskusten kiertäminen	Ideatiivistelmä, ehdotus, opinnäytetyösopimukset, tiedotekirje vanhemmille, kyselykaavake, aikataulu, työnjako Vaihtoehtoisia tarinoita, esimerkkipöytäteatterimateriaalia
TOTEUTUS KENTÄLLÄ TAMMIKUU 2024	Esivaihe Tarinoiden valinta ja valmistus	päiväkodin tiimi	Palaveri, aivoriihi, dialoginen keskustelu, yhteiskehittäminen	Tarinat, pöytäteatterihahmot, lavasteet ja rekvisiitta
HELMIKUU 2024	Työstäminen Pöytäteatteriesitykset ryhmässä	päiväkodin tiimi	Kokeileva toiminta, havainnointi, yhteiskehittäminen	Muistiinpanot kehittämistavoista ja havainnoinnista
MAALISKUU 2024	Tarkistus Materiaali ryhmän käytössä	päiväkodin tiimi	Whatsup- viestintä, puhelu	Muutokset ryhmän toiveiden mukaan
HUHTIKUU 2024	Viimeistely Loppupalaute	päiväkodin tiimi, henkilökunta, veo, johtaja	Loppukysely, palautepalaveri	Kyselyvastausten purku, muistiinpanot palauteesta
VALMIS TOUKOKUU 2024	Materiaali luovutetaan tilaajan käyttöön			Pöytäteatterimateriaali kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttamisen tueksi 3–5-vuotiaiden ryhmään

Kuva 3. Kehittämistyön aikataulu, kehittämistyön osakohde, toimijat, menetelmät ja vaihteittain tuotettu materiaali.

Aikataulukaaaviota seuraamalla ja täydentämällä minun oli helpompaa todentaa tilaajalle työn vaihteittainen eteneminen ja valitsemani menetelmät hyötyneen. Aikataulutamalla koko kevään tapahtumat meidän oli mahdollista merkitä kalenteriin tapaamisia varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa hyvissä ajoin ja varmistaa sovittujen vastualueiden aikataulut.

Opinnäytetyön edetessä vaihteittain työskentelen eri toimijoiden kanssa. Kehittämistyönä toteutettavassa toiminnallisessa opinnäytetyössä on tilaajan valitsemilla toimijoilla aktiivinen rooli. Valitsemieni TKI-menetelmien avulla tuen työskentelyn etenemistä. Minulla on toteutuksessa vetovastuu. Työskentelen tiiviissä yhteistyössä tiimini kanssa. Dokumentoin ja varmistan työn oikeasuuntaista etenemistä kohti valmista pöytäteatterimateriaalia. Samalla, kun työskentelen kentällä, kirjoitan myös raporttiosaa eteenpäin. Norlandian Päiväkotien maajohtajaa tiedotan sähköpostitse projektin edetessä, VEO on ta-

voitettavissa WhatsAppista ja kasvokkain. Kiinteästi teen yhteistyötä päiväkodin 3–5-vuotiaiden ryhmän kasvattajien kanssa. Heidän kanssaan sovin aloituspalaverin heti tammikuun alkuun varhaiskasvatuksen yksikössä.

Alkukyselyn (ks. liite 1) teetin ennen tapaamista valitun yksikön kasvattajilla. Kyselylläni ei ollut tarkoitus testata minkään teorian paikkansapitävyyttä, vaan saada minulle lähtötietoa pöytäteatterin käyttäjistä ja heidän toiveistaan. Haastattelu olisi ollut tyypillisempi laadullinen tutkimusmenetelmä, mutta tähän tilaaja ei kokenut voivansa irrottaa henkilökuntaresursseja. Tein siis kyselystä haastattelutyyppisen, jotta sain itselleni riittävän alkutiedon ennen tiimin kanssa pidettävää aivorihtä. Ojasalo ym. (2021, 104–105) ja Kananen (2017, 32–40) vahvistavat että kyselyä voidaan käyttää laadullisena tutkimusmenetelmänä, kun kyselyyn osallistuva joukko on hyvin pieni ja tutkittavasta ilmiöstä tarvitaan lisätietoa. Kyselyllä ei haeta määrällistä tulosta vaan sen avulla pyritään ymmärtämään ilmiötä paremmin.

Teetin alkukyselyn kaikille yksikön seitsemälle kasvattajalle. Pehdyin kouluni opiskelijoille laatimiini tietosuojaohjeisiin (XAMK 2021) henkilötietojen osalta. Henkilökunnan voi työssäni tunnistaa nimettömänäkin, joten heidän kohdallaan tietosuojailmoitus oli välttämätön. Vein kyselyn itse työpaikalle, jotta sain samalla esittäytyttyä ja käytyä läpi tietosuojailmoituksen. Erillistä saatekirjettä en kyselyn yhteyteen laatinut. Kysely palautettiin kirjekuoreen henkilökunnan kahvihuoneeseen. Kyselyssä oli sekä määrällisiä että laadullisia kysymyksiä.

Alkukyselyllä halusin saada tietoa pöytäteatterin tuttuudesta käyttäjille. Tämä antaa minulle näkemystä siihen kuinka paljon ohjausta ja mallinnusta kasvattajat tarvitsevat tuottamani työkalun käyttöönotossa. Halusin myös kuulla heidän toiveitaan työstettäviksi tarinoiksi. Alkukyselyssä selvitin, ovatko vastaajat itse käyttäneet pöytäteatteria aiemmin työssään, onko pöytäteatteri ollut käytössä ryhmissä, joissa he ovat työskennelleet ja mitkä tarinat ovat heille jo entuudestaan tuttuja.

Kyselyn vastauksia analysoin tässä vaiheessa sisällönanalyysin keinoin. Seitsemästä kasvattajasta jokainen vastasi, että pöytäteatteri on ollut käytössä ryhmissä sekä syksyllä 2023 että aiempina vuosina. Heidän omasta käyttäjäkokemuksestaan sain alla olevan taulukon, josta näkee, että yksi vastaajista

ei käytä pöytäteatteria, kolme käyttää pöytäteatteria työssään tällä hetkellä ja kolme on käyttänyt aiemmin.

Käytän parhaillaan	Olen käyttänyt aiemmin	En käytä
3	3	1

Aiemmin käytetyt tarinat ovat olleet kaikkien seitsemän kasvattajan avovastausten mukaan erilaisia kaveri- ja tunnetaitotarinoita. Kirja *Nurmi, R. 2021. Eläinlasten elämää – Mielenterveystaitoja pöytäteatterin keinoin. MIELI Suomen Mielenterveys ry* mainittiin neljässä vastauskaavakkeessa. Tuttuja tarinoita vastauksista nousi nimellä mainittuna vain muutama yksittäinen. Tarinatoiveiksi vastauksissa oli kirjattu *Kolme pukkia, Pikku toukka paksulainen, Juuresteatteri* ja *Kultakutri ja kolme karhua*. Lisäksi toivottiin mitä vain eläinsatuja.

Jokainen kasvattaja vastasi kyselyyn. Kaksi vastausta palautui varsinaisen palautuspäivän jälkeen sairastapausten vuoksi. Kysely palautettiin etunimen kanssa, jotta voin loppukeväästä verrata kasvattajien alku- ja loppukyselyn vastauksia ja heidän kirjaamiaan muutoksia asenteissa ja työtavoissa. Pohdin, vaikuttaako tämä heidän antamiinsa vastauksiin erityisesti loppukyselyssä. Ennen kyselyjen jakamista kävin heidän kanssaan keskustelua, miksi toivon vastauksiin nimet eikä siinä yhteydessä kellään ollut huomautettavaa. Toivon, että he rohkenivat olla rehellisiä. Kyselyn toteutustapaa ja koodaamista nimetömyyden mahdollistamiseksi olisin voinut pohtia tarkemmin.

Opinnäytetyössäni en käyttänyt tutkimusmateriaalina lasten kommentteja tai tuotoksia, joten tutkimuslupaa en heidän osaltaan tarvinnut. Työskentelin kuitenkin kenttätöiden aikana varhaiskasvatuksen lapsiryhmässä ja havainnoin toimintaa ryhmänä tuokioiden aikana. Saatekirje vanhemmille (ks. liite 2) jaettiin sähköisesti Norlandia Päiväkotien omaa tiedotuskanavaa pitkin varhaiskasvatuksen ohjeiden mukaisesti. Kirjeessä kerrottiin työni tarkoitus ja ajankohta sekä annettiin vanhemmille mahdollisuus ilmoittaa päiväkodille, jos eivät halua lapsensa olevan mukana tuokioilla. Vanhemmille luvattiin myös linkki valmiiseen opinnäytetyöhön, kunhan työ on loppuvuodesta 2024 julkaistu.

Ennen varhaiskasvatusyksiköstä valikoituneen tiimin kanssa pidettävää tapaamista, etsin sekä aloituskyselyssä nousseita tarinoita että muita tarinoita, joita

voisin ehdottaa hyödynnettäväksi, kun alamme työstää pöytäteatteriesityksiä. Kiertelin aktiivisesti kirpputoreja ja kierrätyskeskuksia ja koetin katsoa niiden valikoimaa pöytäteatterin näkökulmasta. Etsin hahmoja, rekvisiittaa ja kankaita, jotka sopisivat eri tarinoihin. Koetin löytää houkuttelevaa salkkua, veto-laukkua tai jotakin vastaavaa johon materiaali voitaisiin kerätä päiväkodilla säilytykseen.

4.4 Esivaihe ja työstäminen

Esivaiheessa siirrytään todelliseen työskentely-ympäristöön organisoimaan tulevaa työskentelyä (Salonen 2013, 17). Tapaaminen tiimini kanssa sovittiin päiväkodille. Siellä minulle esiteltiin tilat ja erilaisia varastoja, joista saisin hyödyntää materiaaleja pöytäteatterin valmistukseen. Kävimme dialogista keskustelua kasvattajien odotuksista ja huolista koskien työn etenemistä. Kasvattajilla oli omat epäilyksensä siitä, kuinka paljon heidän on todellisuudessa mahdollista irrottautua lapsiryhmästä ilman että se kuormittaa muita yksikön kasvattajia kohtuuttomasti. Tähän huoleen pyrin vastaamaan aikatauluttamalla työskentelymme joustavasti varhaiskasvatuksen päivärytmin mukaisesti.

Aivoriihessä kirjataan ideoita sovitusta aiheesta. Ideointivaiheessa jokainen ajatus kirjataan ylös eikä niitä arvostella tai kommentoida. Kun ideat on kirjattu, käydään kriittistä keskustelua ja vaihdetaan perusteltuja mielipiteitä. Lopuksi valitaan toteutettavat ideat. (Ojasalo ym. 2021, 160–163; Vilkkä 2021, 89–90.) Aivoriihtä hyödynsin tiimin motivoinnissa ja sitouttamisessa. Pyysin heitä kirjaamaan ylös asioita, joita he kokevat pöytäteatterin antavan lapsille ja kasvattajille (ks. liite 3). Näistä keskustelemalla löysimme lisämotivaatiota työlle. Toisella kierroksella keräsimme tarinaehdotuksia pöytäteatteriin. Kirjasin alkukyselyssä esiin nousseet tarinatoiveet, tiimiltä tulevat ehdotukset ja omat vaihtoehdot tarinapilveksi (ks. liite 3), jota käytimme ideointimme pohjana. Tarkastelimme näitä ehdotuksia yhdessä keräämääni tutkimustietoon nojaten. Tässä palaverissa myös aikataulutimme kevään tapaamisia alustavasti.

Dialogisessa keskustelussa hyödynnetään kehittämiskentällä olevaa tietoa ja kokemusta samalla, kun tiiminvetäjä tuo uutta tietoa yhteiseen keskusteluun. Jokaisella on mahdollisuus esittää oma näkemyksensä perusteluineen ja

velvollisuus kuunnella muiden ideat. Dialogisessa keskustelussa tarvitaan joustavuutta muuttaa omia käsityksiä ja halua löytää yhteinen ymmärrys asioille ja ilmiöille. Päätökset tehdään yhdessä rakennetun tiedon perusteella. On tärkeää tuoda esiin muutoksen hyödyt osallistujille ja pitää yllä positiivista asennetta. (Järvinen 2018, 158–161; Roos & Mönkkönen 2015, 36–44; Salmi-nen 2013, 81–100.) Tapaamisessa keskustelimme paljon. Tiimi on oman työnsä asiantuntija, joten heidän näkemyksensä oli tärkeä kuulla. Minun oli myös tärkeä sanoittaa heillä jo olevaa osaamista ja vahvistaa tätä kautta tuotettavan materiaalin käyttöä toiminnassa. Minulla oli uusinta tietoa kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttamisesta pöytäteatterin keinoin, joten tätä tietoutta minä toin keskusteluun. Yhdistämällä heidän kokemuksensa ja toiveensa minun tuomaani teoritietoon, pääsimme tekemään yhteisiä päätöksiä tarinavalinnoista.

Jotta keskustelijat ovat päätöksenteossa tasa-arvoisessa asemassa, näkemykset pitäisi muotoilla ehdotuksiksi, joita voidaan sitten pohtia vuorovaikutuksessa. Ehdotusten avulla jaetaan ammatillista tietämystä tiimin sisällä. Yhteisten päätösten syntyminen edellyttää multimodaalista tarkkailua. Katseet, eleet ja keho kertovat sanojen lisäksi vastaanottajan suhtautumisesta ehdotukseen. Yhteisten päätösten tekeminen vaatii aikaa, sillä keskustelemalla sovitetaan erilaisia näkemyksiä yhteen. (Mosier & Fischer 2010; Stevanovic 2023, 11–27.)

Sadut valittiin kielenkehityksen näkökulmasta huomioiden kyselyistä nousseet toiveet, lapsiryhmän kiinnostuksen kohteet, tiimin ideat ja minun ehdotukseni. Valikoitujen tarinoiden kriteeri oli kielenkehityksen lisäksi, että yksi aikuinen voi esittää tarinan itsenäisesti työskennellessään oman pienryhmänsä kanssa. Kaksi kyselyssä esiin nousnutta tarinaa jätettiin valinnan ulkopuolelle, sillä varastoja tutkiessamme niihin löytyi päiväkodilta jo valmis materiaali. Toivottuihin eläinsatuihin olin etsinyt vaihtoehtoiksi laulettua ja näytellyn tarinan. Musiikkia voi myös hyödyntää kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttajana pöytäteatterissa. Ryhmän lasten suosikkisarjasta päätettiin tehdä yksi tarina.

Mukaan valitut tarinat: Maija Barićin (2002) sovittamat tarinat *Kolme pukkia* ja *Rukkanen*, Aisopoksen (s.a.) *Kettu ja korppi*, Eric Carlen (2012) *Pikku toukka*

paksulainen sekä Martinezin & Salgadon (2021; 2023) kirjoista mukailtu tarina *Ryhmä Hau*.

Esivaihetta seuraa nopeassa tahdissa työstäminen. Työstövaihe on kehittämistyön pisin ja vaativin vaihe sisältäen kaikki kehittämistyön osatekijät. Työstövaiheessa toimijoiden tehtävät, roolit, vastuu ja sitoutuminen konkretisoituu. Valitut tutkimus-, kehitys- ja innovaatiomenetelmät (TKI-menetelmät) otetaan käyttöön. Materiaalit, aineistot ja dokumentointitavat tulevat aktiiviseen käyttöön. (Salonen 2013, 18; Toikko & Rantanen 2009, 58–61.)

Seuraavassa tapaamisessa jatkoimme dialogista keskustelua hahmojen materiaaleista. Kasvattajien into ylitti kaikki odotukseni; he halusivat olla itse mukana myös nukkejen tekemisessä sekä rekvisiitan askartelussa. Keskusteluissa tiimiläiset toivat ajatuksiaan aktiivisesti esiin. Humoristisiakin ehdotuksia pohdittiin tyrmäämättä. Tiimi kysyi ja kyseenalaisti vaihtoehtoja punniten hyvin ammatillisesti ja rakentavasti vaihtoehtojen realistisuutta. Koin, että jokainen tuli kuulluksi ja arvostetuksi. Työnjako tehtiin hyvässä yhteishengessä. Avola & Pentikäinen (2020, 74–83) ja Raitaranta & Von Weissenberg (2023, 13–21.) painottavat että dialogissa kiinnostuminen osoitetaan asenteella; ollaan arvostavia ja uteliaita toista kohtaan. Kunnioitetaan toisen erilaisia mielipiteitä ja osataan tuoda omat ajatukset rakentavasti esiin. Kysymällä saadaan lisätietoa ja osallistetaan kaikki kannustamalla keskusteluun. Aito kuunteleminen takaa dialogissa asettumisen toisen ihmisen ajatuksiin, ei hoputeta eikä keskeytetä. Kävimme keskustelua siitä, millaisena työkaluna he näkevät pöytäteatterin kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston tukijana, millaisia kokemuksia heillä on pöytäteatterista ja millaisia toiveita heiltä materiaalille nousee.

Yhteiskehittämisessä dialoginen keskustelu on tasavertaista ja avointa rakentavaa keskustelua. Siinä pyritään löytämään yhteistä ymmärrystä asioille ja jokaisen osallistujan tieto on merkityksellistä valintoja ja päätöksiä tehtäessä. Tiimin kokemusta ja ideoita hyödynnetään ja luodaan näin yhteistä uutta tietoa. Ihanteellista on, että erilaisiin ideoihin tartutaan innokkaasti ja niitä jaostetaan yhdessä eteenpäin. Kehittämisen aikana varataan aikaa rakentavaan työn reflektointiin. Yhteiskehittämisessä tärkeää on vuorovaikutus ja keskustelu. Jokainen tuo oman osaamisensa ja ideansa yhteiseen käyttöön. (Roos & Mönkkönen 2015, 36–44; Raitaranta & Von Weissenberg 2023, 13–

24; Stenvall & Virtanen 2012, 75–96.) Keskustelimme jokaisen vahvuuksista ja rooleista työskentelyn aikana, ja siitä mitä kukakin haluaa kehittämistyön aikana tehdä.

Mukana on tärkeää olla ne henkilöt, joita muutos koskee. Motivoitunut työntekijä on sitoutunut, omistautunut ja oma-aloitteinen. He jakavat intoa muuhun työyhteisöön. Henkilöt, joilla on käytännön kokemusta sekä arjesta nousevia näkemyksiä ja ideoita kehitettävään asiaan, kannattaa hyödyntää työskentelyn eri vaiheissa. Ammattilaisten osallistuminen tuo realistisuutta tavoitteisiin. Kehittämistyön edetessä tarvitaan usein vuorovaikutteista keskustelua korjaustarpeista sekä ammattilaisten erityisosaamista. Motivoitunut työntekijä on sitoutunut, omistautunut ja oma-aloitteinen. (Forssén 2021, 83–90; Kallonen & Kuhmonen 2021, 63–73; 1 2021, 49; Huhtanen & Villanen 2021, 15–20.) Tiimi toi työskentelyyn ammatillista tietouttaan varhaiskasvatuksen arjesta ja sen aiheuttamista haasteista ja mahdollisuuksista työskentelyssämme. Heillä oli ideoita tarinoiden hahmoihin ja lavasteisiin ja näkemyksiä materiaalien kestäväydestä käytössä.

Kun tiimin jäsenten ehdotukset ja mielipiteet huomioidaan yhteiskehittämisessä, motivaatio ja oman työn mielekkyys kasvaa. Motivoituneena ihminen on oma-aloitteinen ja kantaa mielellään vastuuta yhteisistä päämääristä. Omat vastuualueet sitouttavat ja innostavat kehittymiseen. (Kallonen & Kuhmonen 2021, 65–66; Eklund ym. 2019, 159–170; Sinokki 2016, 11–15, 80–86.) Toinen kasvattajista on innokas virkkaaja ja hän halusi tehdä yhden tarinan eläimet itse. Toinen kasvattajista oli nähnyt sosiaalisessa mediassa ihanan päivitetyn version valitun tarinan hahmosta ja halusi askarrella tarinan toukan itse. Myös ryhmän suosikkisarjaan pohjautuvaan tarinaan kasvattaja halusi rakentaa rekvisiitan ja valmistaa hahmot. Henkilökunta toi kotikaapeista käyttökelpoista materiaalia lavasteiden ja hahmojen valmistusta varten. Tiimi ajatteli, että lapset voivat kevään aikana itse askarrella lisää rekvisiittaa tarinoihin, jos he innostuvat pöytäteatterista.

Hyödynsin päiväkodin kaappien monipuolista sisältöä. Löysin niistä riittävän isoja kankaita muuttamaan pöydän metsäksi, niityksi, vedeksi ja hiekaksi tarinan tarpeiden mukaan. Kaapeista löytyi myös materiaalia, joista kasvattajat

askartelivat lavasteita ja hahmoja. Hyödynsin lelulaatikoista ja varastoista löytyneitä hahmoja ja joitakin pieniä hankintoja tein kierrätyskeskuksesta. Lapsiryhmän suosikkiahmoista valittuun tarinaan ei ollut valmista tekstiä. Löytymiäni kirjoja tai animaatiota ei sellaisenaan voinut lainata pöytäteatteritarkaksi. Etsin tarinasta keskeiset hahmot ja tein heistä esittelytarinan. Toimin motivoijana ja innostajana kehittämistyön aikana. Kannustin palautteenantoon ja havainnoin aktiivisesti työn etenemistä ja muutostarpeita.

Yhteiskehittäminen toimi tiimin kanssa saumattomasti. Pystyimme yhdistämään heillä olevan kokemuksen minun uuteen tietoon kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttamisesta. Jokainen sai osallistua itse omilla vahvuuksillaan lavasteiden ja hahmojen tekemiseen. Kysymyksiä ja perusteluja sekä ideoita ja toiveita tuotiin rohkeasti yhteiseen keskusteluun. Saimme sovittua vastuut ja korjausaikataulut heti joustavasti varhaiskasvatuksen arkeensa sopiviksi. Teimme työnjakoa erityistaitojen ja vahvuuksien mukaan ja näin mahdollistimme sen, että materiaali on käyttäjiensä näköinen.

Kokeileva toiminta liittyy kiinteästi toiminnallisen kehittämistyön luonteeseen. Uutta asiaa on kokeiltava, jotta saadaan kokemusta mikä tuotteessa toimii ja mitä on vielä kehitettävä. Kokeilu voi myös epäonnistua, mutta siitäkin opitaan jotakin hyödyllistä. (Roos & Mönkkönen 2015, 95–98; Toikko & Rantanen 2009, 99–101.) Kun tarinan hahmot ja lavasteet oli saatu valmiiksi ja selkeimmäksi katsomamme tekstit laminoitu, pääsin mallintamiskäynneille lapsiryhmään. Teatteriesityksen onnistumista ja hahmojen kiinnostavuutta pääsin kokeilemaan tammi-helmikuussa vieraillessani lapsiryhmässä. Kävin päiväkodilla viitenä peräkkäisenä keskiviikkona esittämässä näytelmät yksi kerrallaan. Esitin teatterin sekä perinteisenä tarinana että laulaen, jos siitä oli mukaan valittu molemmat esitystavat. Esityksen jälkeen lapset saivat kokeilla tarinassa olevia eri rooleja. Tarina käytiin läpi useaan kertaan, jotta lapsella on mahdollisuus esiintyä jokaisessa roolissa.

Kokeileva toiminta ei vaadi erillisiä resursseja. Käyttäjä saa kokeilla kehitettävää asiaa käytännössä. Palaute tulee välittömästi toiminnassa tehtyjen huomioiden kautta työntekijöiden kokemustietoon pohjautuen ja muutokset on mahdollista tehdä nopeasti. Kokeilu on helppo tapa saada tietoa ennen laajempaa

käyttöönottoa. (Toikko & Rantanen, 2009, 99–101; Vataja & Seppänen-Järvelä 2018.)

Kokeilevassa toiminnassa tuli aina myös yllätyksiä. Kehittämistyö kentällä on täynnä muuttujia. Työni aikana sairastapaukset vaikuttivat suunnitellun lapsiryhmän ja henkilökunnan kokoonpanoon, palautteeseen varattu aika ja paikka muuttuivat, valmistettu materiaali kaipasi muutoksia. Inhimilliset tekijät oli huomioitava ja minun oli joustettava työelämän mukana.

Tukeakseen ammatillista kasvua ja kehittämistyön etenemistä, tiiminvetäjä toimii fasilitaattorina, jonka on ymmärrettävä ja korostettava ammatillisen keskustelun merkitystä. Toiminnan kyseenalaistaminen ja erilaisten mielipiteiden esille tuominen hyödyttää prosessia. Jokaisen jäsenen kokemus ja osaaminen tuodaan yhteiseen käyttöön. Palaute, työn merkityksen kirkastaminen ja myönteinen ilmapiiri ylläpitävät innostusta. Tiiminvetäjän vastuulla on organisointi, tiedonkulku ja tavoitteiden selkeä esilletuonti. (Järvinen 2018, 230–238; Eklund 2021, 65–98; Sipponen-Damonte 2020, 23–39.) Sosionomin osaaminen kehittämistyössä liittyy suurelta osin tiiminvetäjän taitoihin ja velvollisuuksiin. Turvallisessa työilmapiirissä kehittämistyö etenee tavoitteita kohti. Tiiminvetäjänä minun on varmistettava tehokkaat palaverikäytännöt, sillä palaverihin käytetty aika on pois tiimin perustyöltä. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset kertovat kokevansa ristiriitaisia tunteita ollessaan poissa lapsiryhmästä; he ymmärtävät, että kehittyminen ja kehittäminen on tärkeää, mutta samalla vähäinen henkilökuntaresurssi luo painetta palata pikaisesti lapsiryhmään.

Konstruktivistisen mallin mukaisessa työskentelyssä korostuu syklinen spiraalisuus ja vuorovaikutus. Tuotosta pysähdytään yhdessä arvioimaan, pohditaan ja määritellään muutostarpeet, tehdään korjaukset ja jatketaan eteenpäin. (Salonen 2013, 16; Toikko & Rantanen 2009, 64–67.) Koin tärkeäksi käydä jokaisen tarinan läpi heti esityksen jälkeen. Silloin ajatukset ja havainnot ovat ryhmän kasvattajilla vielä muistissa. Arjessa emme saaneet erillistä aikaa ja tilaa tälle keskustelulle vaan lasten lähtiessä leikkimään pienryhmissä vaihdoimme samalla ajatuksia kasvattaja kerrallaan kehittämistarpeista. En kuormittanut kasvattajia ylimääräisellä kirjaamisella vaan heidän jakaessaan ajatuksiaan, minä toimin dokumentoijana.

Kokeilevan toiminnan aikana tuli huomioita ja muutostarpeita itse materiaalista ja ajankäytöstä. Tein korjauksia toiveiden mukaan. Kankaiden kokoa muutettiin hiukan suuremmiksi, jotta esitykset voidaan pitää yksikössä minkä pöydän päällä tahansa. Kasvattajat toivoivat laulunuoottien lisäksi CD:n tai linkin laulettuun lauluun. He eivät kokeneet laulamista itselleen luontaiseksi tavaksi esittää tarinaa, mutta halusivat hyödyntää musiikkia tuokiolla. Henkilökunta pohti lasten osallisuutta ja tilankäyttöä. Millainen tila tukisi levollisuutta esityksen aikana ja mikä on lapsiryhmän koko tuokiolla, jotta jokainen saa onnistumisen kokemuksia ja aikaa omalle esitysvuorolleen. Kokeilevan toiminnan kautta saimme vahvistusta ajatuksillemme pienryhmien tarpeellisuuteen, kiireettömyyteen ja aikuisen aktiiviseen läsnäoloon, kun pöytäteatterilla on tarkoitus tukea lasten kielenkehitystä. Kokeilevan toiminnan aikana huomasimme, että hahmoilta vaaditaan lasten käsissä erilaista kestävyyttä kuin aikuisen esittäessä.

Olin todella tyytyväinen, että valitsin kokeilevan toiminnan yhdeksi TKI-menetelmäksi. Kokeilevan toiminnan aikana ehdin tukea ammatillista kasvua antamalla kasvattajille varmuutta esityksiin. Pelkkä materiaalin toimittaminen ei olisi rohkaissut sen käyttöön, vaan kasvattajat olivat tyytyväisiä mallintamiskäynteihin ja niiden aikana käytyihin keskusteluihin. Heillä oli mahdollisuus kysyä ja ihmetellä. Kokeilevan toiminnan aikana näin myös itse kuinka pöytäteatteri synnyttää kielellistä vuorovaikutusta ja rikastuttaa sanavarastoa.

Havainnointi sopii hyvin tilanteisiin, joissa kehityskohteena on yksilön toiminta ja vuorovaikutus muiden kanssa. Havainnointi tapahtuu aidossa ympäristössä. Muistiinpanoja tehdään välittömästi esimerkiksi havainnointipäiväkirjaan. (Ojasalo ym. 2021, 114–117; Kananen 2015, 133–142.) Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija on mukana toiminnassa ja sosiaaliset vuorovaikutustilanteet ovat osa tiedonhankintaa. Strukturoimattomassa havainnoinnissa ei määritetä teema-alueita etukäteen, vaan kirjataan ylös kaikki mahdollinen havainnoitavasta ilmiöstä. Analyysivaihe on työläs, mutta muistiinpanoja läpikäymällä tutkija pystyy tukemaan muiden aineistonkeruumenetelmiensä tuottamaa tietoa. (Tuomi & Sarajärvi 2024, 93–96; Vilkka 2015, 142–149.)

Koska minä olin itse mukana kehittämistyössä ja mallintamassa pöytäteatteriesityksiä, valitsin osallistuvan havainnoinnin ja aktiivisen osallistumisen. Kiinnitin erilaisiin asioihin huomiota, riippuen olinko tarinan esittäjänä vai yleisönä. Kun olin itse esittäjänä, keskitin havaintoni tekstin kokoon, hahmojen käsiteltävyyteen ja lavasteiden tasapainoon. Havainnoin yleisön reaktioita. Kun taas pääsin yleisöksi lasten esityksiin, pystyin kirjaamaan havaintoja vuorovaikutuksesta ja sanojen käytöstä. Kasvattajien kanssa käydyistä palautekeskusteluista jokaisen tarinan jälkeen, kirjasin toiveita ja huomioita muistiinpanoihini myöhempää tarkastelua ja korjauksia varten.

Ryynänen ym. (2021, 188–204) ovat tehneet yhteiskuntatutkimusta luovien, osallistavien ja toiminnallisten menetelmien parissa erilaisissa draamatyökentelyn prosesseissa. He muistuttavat, kuinka osallistuva havainnointi mahdollistaa huomion kiinnittämisen myös keholliseen, sanattomaan vuorovaikutukseen. Teatteria havainnoitaessa voidaan tavoittaa sellaista, mitä perinteisemmät tutkimusmenetelmät eivät välttämättä tavoita. Ilmeitä ja eleitä seuraamalla voidaan täydentää havaintoja ja yhdistää tästä saatu tieto kieleen perustuvaan tietoon.

Mallintaessani esityksiä ja antaessani lapsille vuoron kokeilla tarinoita, kiinnitin huomioni lasten osallisuuden toteutumiseen ja kielelliseen vuorovaikutukseen rohkaisemiseen. Minulla oli mahdollisuus havainnoida myös sanatonta viestintää. Pyrin havainnoimaan asioita, joita huomioimalla varhaiskasvatuksen ammattilaiset voivat tukea ja kannustaa kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttamista lapsilla. Tuomalla havainnot vuorottelun tärkeydestä, hiljaisemman puheenvuoron varmistamisesta, ajankäytöstä, eläytymisestä, sensitiivisestä läsnäolosta ja tarinan etenemisen tukemisesta yhteiseen keskusteluun voin rohkaista ja vahvistaa työkalun juurtumista kasvattajien käyttöön. Kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttamisen näkökulmasta tarinaa saa muunnella ja on tärkeää jättää luovuudelle tilaa rönsyillä.

Oli mielenkiintoista tarkkailla lasten välistä kielellistä vuorovaikutusta ja heidän käyttämiään sanoja. Kaikki tarinat saivat lapset mukaan osallistumaan. Havainnoidessani huomasin, että lasten itse päästessä esiintymään ja käyttämään kieltä, aikuisen tukea tarvittiin vuoron odottamisessa ja rohkaisussa pu-

humaan. Tarina lyhenee lasten puheessa ja aikuinen tukee tärkeissä sanoissa, jotta tarina etenee ajallisessa järjestyksessä. Oli hienoa huomata, miten lapsetkin käyttävät koko kehoa, äänenpainoa ja äänenvoimakkuutta hahmonsa mahdollistamalla tavalla; pikku pukin ääni on hento, peikko hyppää esiin rohkeasti ja puhuu möreällä äänellä. Lapset osasivat hienosti katseella ja sanoin rohkaista arempaa ystävää. Piippo ym. (2016, 134–136) ja Laakso (2011, 83–86) painottavat äänenpainon ja sanojen lisäksi vuorovaikutuksen hienovaraisia sanattomia keinoja. Vuorovaikutuksessa opitaan havainnoimaan, kuinka henkilö päättää puhettaan ja kuinka vuoro siirtyy seuraavalle. Kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa ilmeet, eleet ja katse antavat vihjeitä vuoron vaihtumisesta.

Kerätystä aineistosta tehdään sisällönanalyysi. Aineisto luetaan useaan kertaan läpi ja etsitään havaintoja kehittämisen kohteena olevasta aiheesta. Havaintoja yhdistetään ja vertaillaan. (Kostamo ym. 2022, 58–60; Tuomi & Sarajärvi 2024, 117–135) Havainnointimuistiinpanoja kertyi valtavasti. Huomasin pian, että minun on järkevintä keskittyä muutama teemaan. Tarkkailin siis opinnäytetyön rajauksen mukaan kielellistä vuorovaikutusta ja sanavarastoa lasten esityksissä ja keräsin aineistostani vinkkejä kasvattajille mihin on hyvä kiinnittää huomiota, jotta pöytäteatteri tukee lasten kielenkehitystä. Kirjasin huomioita päiväkodilla ja siirsin ne kotona teeman mukaiseen kohtaan alla olevan taulukon mukaisesti. Alla olevassa kuvassa 4 on taulukkomuodossa Kolme pukkia -tarinan havaintomuistiinpanojeni analyysi.

Vuorovaikutus	Sanavarasto	Kasvattajille
Mun vuoro	Mikä se oli se mihin ne meni?	Vuoro ei vaihdu
Sen piti sanoa...	"Minä syön sinut!"	Toinen puhuu kaverin päälle
Puhuu möreällä äänellä	Kipitti	Nopeampi puhuu kaikkien vuorosanat
Hymy	Tömisti	Tarina ei etene
Nyökytys	Käveli	Jännittää (kannustus, rohkaisu, tuki)
Katse	Kopisteli	Kehonkieli (harmi, ilo)
Piipittävä ääni	Ruohikolle-niitty	Uusi sana (niitty) jää käyttämättä
Sun vuoro, nyt se peikko tulis		Aika (mä haluun vielä!)
Mä haluun olla seuraavaksi se isoin		

Kuva 4. Kolme pukkia -tarinan havaintomuistiinpanot analysoituina teemoittain.

Jatkoin analyysia tarkastelemalla, mitä teoreettisessa viitekehyksessä käsittelemiäni osa-alueita keräämissäni havainnoissa tulee esiin kielellisestä vuorovaikutuksesta ja sanavaraston rikastuttamisesta. Kolme pukkia -tarinan osalta muodostin alla olevan taulukon (kuva 5).

kielellinen vv	havainto	sanavarasto	havainto
kasvattajan empaattisuus	jännittää (kannustus, rohkaus, tuki) kehon kieli (harmi, ilo)	nimeäminen, sanoittaminen	mikä se oli se mihin ne meni
toiminnallisuus	mun vuoro mä haluan olla	lorut, sadut	tömisti, kipitti, kopisteli
kuullun ymmärtämisen taito	sun vuoro, nyt se peikko tulis	tehostettu lukeminen	ruohikolle-niitty
malli	hymy, katse, nyökytys	musiikki	minä syön sinut
vertaisryhmä	sen piti sanoa...		
musiikki	puhuu möreällä äänellä piipittävä ääni		

Kuva 5. Kolme pukkia -tarinan havaintomuistiinpanoista koottu taulukko, jossa havainnot on luokiteltu kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttamisen teoriasisältöjen mukaan.

Samalla tavalla kävin sisällönanalyysin keinoin havaintomuistiinpanoni läpi jokaisen tarinan osalta.

Yhdellä mallintamiskerralla esitystäni oli poikkeuksellisesti seuraamassa 1–3-vuotiaita ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja (VEO). Sain yllättäen mahdollisuuden havainnoida, kuinka pöytäteatteritarina houkuttaa pienempiä lapsia kielelliseen vuorovaikutukseen. Lapset, jotka eivät vielä itse tuottaneet lauseita, osallistuivat rohkeasti esitykseen isompien lasten mukana pyrkien toistamaan irrallisia sanoja mallin mukaan. Isommille ja taitavammille lapsille avautui innostava hetki ottaa pieniä mukaan ja taitavampana antaa mallia kielenkäytöstä.

Kevään kertojen aikana huomasin, kuinka innokkuus ja rohkeus esittämiseen lisääntyi ja tätä kautta kielellinen vuorovaikutus vahvistui. Yllätyin, että heikoin kielitaidon omaavat olivat innokkaimpia esittäjiä. Havaintoni koko ryhmästä tukee ajatusta sanavaraston rikastuttamisesta. Lapset olivat tosi ak-

tiivisia esimerkiksi Pikku toukka paksulainen -tarinassa laskemisessa ja ni-
meämisessä. Joidenkin herkkujen kohdalla tuli useita ehdotuksia ja näistä oli
yhdessä valittava käytettävä sana. Tarinoiden aikana ja jälkeen lapset kysyi-
vät heille tuntemattomista sanoista ja toistivat niitä jo heti omissa esityksis-
sään. Lasten esitykset olivat hyvin vuorovaikutteisia. He ohjasivat ja neuvoivat
toisiaan, täydensivät toistensa vuorosanoja ja etenivät tarinassa toimivassa
yhteistyössä loogisesti eteenpäin.

4.5 Tarkistus ja viimeistely

Koekäyttöön pöytäteatteriesitykset jäivät kevään ajaksi. Rohkaisin kasvattajia
tekemään tarinasta oman persoonansa näköisen. Kehotin aloittamaan tutuim-
masta tarinasta ja esittämään sen niin kuin luontevalta tuntuu. Keskustelimme
siitä, että kasvattaja on itse ankarin kriitikko. Lapset osallistuvat kyllä, kun ai-
kuinen on innostajana. Myös aikatauluttaminen ja päätös siitä, että pöytäteat-
teri sisällytetään toiminnan viikkosuunnitelmaan edistää materiaalin käyttöä.

Tapasimme huhtikuun lopulla, kun ryhmä oli ehtinyt koekäyttää materiaaleja
kaksi kuukautta. Tiimiläiset totesivat yllättyneensä, kuinka pöytäteatterituokio
toi levollisuutta myös niille lapsille, joilla usein on haasteita ryhmässä keskitty-
misessä. Tarinan aikana kaikki keskittyivät seuraamaan ja kuuntelemaan tar-
kasti. Lapset eläytyivät tarinoihin ja jännittivät ja riemuitsivat tarinan hahmojen
mukana koko kehollaan. Lähes kaikki halusivat kokeilla itsekin esittämistä.
Vaikkei suomen kieli olekaan kaikkien kotikieli, vähäiselläkin sanavarastolla
uskaltauduttiin mukaan esittämään. Tiimiläiset totesivat tarinoiden ja hahmo-
jen olevan vuorovaikutukseen houkuttelevaa ja esitystavan lapsia osallistavaa.

Kasvattajien valitsema askartelumalli, jossa toukan suuhun voi syöttää lami-
noidut herkut, oli ollut lastenkin käytössä hauska ja toimiva. Kasvattajien huo-
miot ja korjaustarpeet liittyivät toukan vahvistamiseen. Silmät on liimattava
muovikanteen kuumaliimalla, jotta ne eivät jatkossa irtoa. Perusliimalla kiinni-
tetty silmä irtosi jo lasten ensimmäisen esityksen aikana. Kansi joudutaan
mahdollisesti vaihtamaan jossain vaiheessa myöhemmin, jos se ei kestä jat-
kuvaa avaamista ja sulkemista. Kasvattajista on loistavaa, että laminoidut her-
kut säilyvät toukan sisällä esitysten välillä.

Ryhmä Hau -tarina herätti eniten keskustelua. Tarina oli lapsille mieleinen. Kielellinen vuorovaikutus oli vilkasta ja sanavarasto rikastuu vertaisten kanssa keskustellessa. Pedagogisesta näkökulmasta jouduimme toteamaan, että moni tarinankerronnan tärkeä elementti jää esittelytyyppisessä tarinassa toteutumatta. Pohdimme, olisiko tästä tarinasta kuitenkin tehtävä kerronnallisesti etenevä seikkailu. Ryhmän kasvattajien ajatus oli, että Ryhmä Haun kiinnostus hiipuu eikä esityksen tarvitse kestää samalla tavalla aikaa kuin klassikkosatujen. Materiaali ja tarina todettiin käyttökelpoisiksi nykyisessä muodossaan.

Kasvattajien huomiot koekäytön aikaisista tuokioista tukivat pienryhmätoiminnan ajatusta. Teatterin voi esittää koko ryhmälle, mutta lasten esittäessä on parasta jakautua pienempiin ryhmiin. Näin vältetään turhaa odottamista, saadaan rauhallisempi ympäristö, voidaan kerrata tarinaa ja tukea lapsen puhetta ja keskinäistä vuorovaikutusta paremmin. Aikaa itse teatteriesitykseen ei tarvita paljon, mutta lasten esiintymiseen aikaa täytyy olla runsaasti. Tarinan etenemistä voidaan tukea ja rohkaista lasta osallistumaan esimerkiksi auttamalla vuorosanoissa, mutta luovuutta ja intoa ei pidä rajoittaa liikaa seuraamalla orgaanisesti tarinan kulkua. Tärkeää on saada lapsi käyttämään kieltä vuorovaikutuksen välineenä. Nämä huomiot ovat kasvattajille todella tärkeitä, kun he jatkossa hyödyntävät pöytäteatteria ryhmässään.

Loppukyselyä (ks. liite 4) analysoidessani piti laadullisia ja määrällisiä kysymyksiä tarkastella eri tavoin. Määrällisten kysymysten vastuksista sain muodostettua taulukoita, laadullisia kysymyksiä tarkastelin sisällönanalyysin kautta teemoittain. Hektisen arjen takia kaikki eivät olleet vastanneet kyselyyn antamani lisäajankaan puitteissa. Otantani oli niin pieni, että tarvitsin jokaisen vastuksen. Kävin varhaiskasvatuksen yksikössä ja kirjasin puuttuvien henkilöiden vastukset kaavakkeisiin heidän puheistaan samalla, kun he työskentelivät lasten kanssa.

Loppukyselyssä kysyin henkilökunnalta, kuinka he kokivat oman suhtautumisensa pöytäteatteriin muuttuneen kevään aikana. Loppukyselyn vastausten perusteella tuottamani materiaali on muuttanut henkilökunnan asennetta pöytäteatteria kohtaan positiivisemmaksi.

Kasvattajien suhtautuminen pöytäteatteriin alkukyselyssä

negatiivinen	neutraali	positiivinen
0	1	6

Kasvattajien suhtautuminen pöytäteatteriin loppukyselyssä

negatiivisempi kuin ennen	negatiivinen	neutraali	positiivinen	positiivisempi kuin ennen
0	0	1	4	2

Yhden henkilön asenne on muuttunut positiivisesta neutraaliksi, neljän pysynyt edelleen positiivisena ja kahden muuttunut positiivisemmaksi kuin ennen. Tarkasteltuani vastaajia tarkemmin, juuri kehittämistyössä aktiivisesti mukana olevan tiimin asenne on kohonnut sarakkeeseen ”positiivisempi kuin ennen”. Tämä luo hyvän pohjan tuottamani materiaalin käytölle.

Kyselyssä selvitin myös, onko pöytäteatteri ollut käytössä kevään 2024 aikana. Henkilökunta kirjasi ylös, kuka tarinaa esitti: vastaaja itse, ryhmä tai lapset.

Pöytäteatterin käyttö. Lähtö- ja lopputilanne.

Käytössä syksy 2023	Käytössä kevät 2024
7	7

Kuka pöytäteatteria käytti.

KASVATTAJA ITSE	KOLLEGA	LAPSET
3	4	3

Koska kaikki ovat vastanneet, että pöytäteatteri on ollut käytössä keväällä 2024, keskityin avovastuksiin kohdassa ”oletko itse käyttänyt, mikset”. Vastaukseksi oli kirjattu seuraavia: ”kollega käytti, olin apuna, ei ehtinyt ja siirryin talosta toiseen”. Vertaamalla ikäryhmää, jossa henkilökunta työskentelee ja vastauksia, kuka pöytäteatteria käyttää, on jokaisessa lapsiryhmässä kyselyvastausten perusteella aikuinen, jolle esitysvastuu jää. Yksikössä on kolme kasvattajaa, jotka käyttävät pöytäteatterimateriaalia aktiivisesti. Tämä selvensi

analyysia siltä osin, että pöytäteatteri voi olla ryhmän käytössä, vaikka kasvat-
taja ei sitä itse olekaan käyttänyt. Alle 3-vuotiaiden ryhmässä lapset eivät
käyttäneet materiaalia vaan katsoivat aikuisen esityksiä. Isommat lapset olivat
itse mukana sekä yleisönä että esittäjinä.

Lomake saattaa olla valmis ennen työn tavoitteiden kirkastumista. Täsmällis-
ten kysymysten asettelu on tällöin haastavaa. Tutkijalle ei ole vielä täysin sel-
keää, mitä hän haluaa kysymyksillään selvittää ja tutkia. (Ojasalo ym. 2021,
130–133.) Kysely on nopea ja tehokas menetelmä. Kyselyn haasteena on sen
luotettavuus. Kun kysely täytetään itsenäisesti, ei tutkija voi koskaan olla
varma, kuinka vakavasti täyttäjät suhtautuu kysymyksiin. Kysymysten muotoilu
voi myös jättää tulkinnanmahdollisuuksia vastauksiin. (Ojasalo ym. 2021,
121–135; Kananen 2015, 251–260.) Kyselyssäni ei selkeästi kysytä juuri
tässä opinnäytetyössä tuottamani työkalun käytöstä lapsiryhmissä. Siihen on
laitettu vain kysymys ”Onko ryhmässänne ollut käytössä pöytäteatterimateri-
aalia?” ja vasta avovastaukset lukemalla näen, onko valmistamani tarinat ol-
leet käytössä vai onko pöytäteatterissa esitetty jotakin muuta. Avovastauksia
analysoimalla näen, että valmistamani työkalu on ollut keväällä ahkerassa
käytössä yhteistyötiimissäni, mutta ei vielä yksikön muissa ryhmissä. Kielelli-
sen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttamisen näkökulmasta on ilah-
duttavaa, että pöytäteatteria käytetään jo työkaluna päiväkodissa aktiivisesti.

Kyselyn lopussa oli avoin kohta toiveille. Toiveita henkilökunnalta ei loppuky-
selyssä tullut, mutta huomioita he olivat kirjanneet runsaasti. Henkilökunta to-
teaa vastauksissaan, että he ovat pitäneet materiaalit helposti lasten saatavilla
ja tämä on aktivoinut lapsia esittämään tarinoita toisilleen. Ryhmä Hau -hah-
mot ovat olleet lapsilla myös leikeissä, joissa lapset keksivät itse tarinaa ja ta-
voite kielellisestä vuorovaikutuksesta toteutuu hienosti. Henkilökunta toi vas-
tauksissaan esiin myös iloa siitä, että heidän ajatuksensa pöytäteatterista on
laajentunut. Esityksen voi tehdä mistä aiheesta ja materiaalista vain, ilman
valmista tarinaa ja ex tempore. Tämä tarjoaa rajattomat mahdollisuudet sana-
varaston rikastuttamiselle. Henkilökunnalla on lisääntynyt ymmärrys siitä, mi-
ten laajasti pöytäteatterin avulla voidaan tukea lapsen kehitystä. Pöytäteatteri
myös rikastuttaa toimintaa ja tuo työhön uutta näkökulmaa, intoa ja motiva-
tiota.

Loppukeskusteluissa tilaajan ja tiimin kanssa sain tuottamastani materiaalista todella positiivista palautetta. Materiaali on monipuolinen. Jokainen kasvattaja löytää itselleen ja ryhmälleen mieluisan tarinan ja esitysmuodon. Oli mahtavaa työskennellä kasvattajien kanssa, jotka olivat avoimena kaikille ideoille ja jotka myös toivat omia toiveitaan ja tarpeitaan esiin. Aikataulumuutokset eivät saaneet ryhmää hermoilemaan, ja sovituissa työnjaoissa pysyttiin hienosti. Jokainen kantoi vastuunsa ilman turhia muistutteluja hyvin ammatillisesti. Viestintä tapahtui molemmista suunnista, ei vain minun aloitteestani. Tiimi sekä tilaaja olivat yhteistyöhön tyytyväisiä.

Suuri haaste osaamisen kehittämiseksi on teoretiedon vieminen käytäntöön. On pohdittava, kuinka kehittämistyön tulokset jäävät osaksi arkea. Tietoinen tekeminen ja reflektointi tukevat tulosten juurtumista. Päämäärän selkeys helpottaa arjen valintoja. Organisaatiossa täytyy olla rakenteita, jotka ovat myönteisiä kehittämiselle ja jatkuvalla oppimiselle. Vaikka kehittämisen tulos olisi nyt toimiva, tarvitaan jatkuvaa tarkastelua ja kykyä jatkokehittämiseen. (Eklund 2021, 27–39; Toikko & Rantanen, 2009, 56–69.) Tiimiläisten kanssa käytävissä keskusteluissa kirkastettiin tavoitetta: työkalua lasten kielellisen vuorovaikutuksen tukemiseen ja sanavaraston rikastuttamiseen. Etsimme yhdessä keinoja sisällyttää arkeen entistä enemmän pöytäteatteria. Muistutin tiimipalautteen ja reflektion tärkeydestä. Tiimin on hyvä pysähtyä tarkastelemaan, kuinka kehittämistyön tulokset ovat muuttaneet työskentelyä, ja olla avoin myöhemmille kehittämistarpeille.

Valmis materiaali on ryhmän ja tilaajiensa näköinen. Olen todella iloinen, että kasvattajat lähtivät itse aktiivisesti mukaan tuottamaan materiaalia. Toivon todella, että opinnäytetyössä valmistettu pöytäteatterimateriaali tulee kasvattajien käyttöön ja arjen työkaluksi. Toivon sen rohkaisevan kasvattajia enemmän draaman pariin ja madaltavan kynnystä heittäytyä hulluttelemaan kielellä yhdessä lasten kanssa. Se, että henkilökunta on itse ollut mukana valitsemassa tarinoita ja valmistamassa hahmoja, sitouttaa heitä toimintaan.

5 VALMISTETUT PÖYTÄTEATTERIMATERIAALIT

Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys tarkoittaa hyvinvoinnin edellytysten luomista. Jotta yhteiskunta pysyy osaavana ja toimintakykyisenä, on lapsuudessa

luotava vankka pohja tasa-arvolle, osallisuudelle, sivistykselle ja hyvinvoinnille. (Korhonen 2024; Suomen kestävän kehityksen toimikunta 2022; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020.) Pöytäteatterissa harjoiteltu vuorovaikutus ja kyky ilmaista itseään selkeästi tukevat mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elämään. Yhteisöllisyys ja osallisuus tukevat tasa-arvoa ja ehkäisevät syrjäytymistä.

Päiväkodissa toimitaan lasten kanssa pienryhmissä. Pienryhmätoiminta on varhaiskasvatuksen toimintamuoto, jolla tuetaan lapsen osallisuutta. Pienemmässä ryhmässä jokainen lapsi ehditään kohdata yksilöllisesti ja lasten vertaistoiminnalle jää paremmin mahdollisuuksia. Pienryhmässä aikuisen on myös helpompi havainnoida yksittäistä lasta ja tämän osallistumista. Aikuinen ehtii rauhassa huomioida jokaisen lapsen ja kuulla hänen ajatuksiaan. (Kangas ym. 2021, 95–96; Lonka 2016, 20–24.)

Lapsella on oikeus kokea elämyksiä ja onnistumisia erilaisissa taidoissa. Lapsi oppii osallistuessaan. Taidon oppimisessa tarvitaan harjoittelua ja toistoja. Keksiminen ja oivaltaminen luovien menetelmien, kuten pöytäteatterin avulla, motivoi lasta oppimaan huomaamatta. Mielikuvitukselle jää tilaa. (Ruismäki ym. 2022, 87–92; Barić 2009, 36–39.) Tarinat on valittu ikäryhmän ja heidän kehitystasonsa huomioiden. Aikuinen kaipaa valmiimpaa ja hienompaa, kuin mitä lapsi osaa kaivata. Lasten eläytyminen ja mielikuvitus korvaa valtavasti aikuisen näkemiä puutteita. Vihreä kangas ja yksi puu pöydällä on lapselle jo metsä, laulaako aikuinen tarinan nuotilleen ei ole merkityksellistä, samassa näytelmässä voi hyvin kulkea pehmoleluja ja muovieläin.

Huhtinen-Hildén (2019, 27–50) ja Hooper (2023) rohkaisevat kokeilemaan työssä erilaisia musiikin soveltavia mahdollisuuksia. Vaikka aikuinen kokisikin musiikilliset taitonsa puutteellisiksi, musiikista on hyötyä lasten oppimisessa. Luova toiminta on taidoista riippumatta mahdollista kaikille. Myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2023, 42) mainitaan, että toiminnalliset ja luovat tavat ovat lapselle luontainen ja mielekäs tapa kehittää taitojaan.

5.1 Kolme pukkia

Teksti: Barić, M. (toim.) 2002. Esitys alkaa! Teatterisatuja.

Tarinankerronnassa on mahdollisuus hyödyntää myös nuotti (Kari ym. 2019, 140), cd (Kaikkonen ym. 2001) tai You Tube -linkki (Kolme pukkia 2014), jos oppimista haluaa tehostaa musiikin avulla.

Valitsimme tarinan mukaan sen tarjoamien moninaisten vaihtoehtojen takia. Tähän tarinaan löytyi tekstin lisäksi helposti nuotit, cd ja You Tube -linkki. Näistä vaihtoehdoista kasvattajat voivat valita luontevimman tavan hyödyntää pöytäteatteriesitystä kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttajana.

Kerrottuun tarinaan saadaan ilmeikkyyttä eleillä ja äänen värillä, laulettu tarina houkuttaa lapsia kuuntelemaan ja keskittymään tarinaan. Musiikki tarjoaa iloa, elämyksiä ja yhdessäoloa. Kun lapsi saa musisoida, jännitys unohtuu ja puhekielen kehitykselle avautuu vuorovaikutukseen ja kokeiluun rohkaiseva hetki. (Torppa ym. 2020, 263–267; Marjanen 2022, 234–235.)

Kielellisten valmiuksien tukeminen on varhaiskasvatuksessa läsnä kokonaisvaltaisesti kaikessa pedagogiikassa. Tarina valikoitui mukaan, koska Varhaiskasvatuksen perusteissa (Opetushallitus 2023) ja Kouvolan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa (2019) on määritetty varhaiskasvatukseen Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alue. Tämän alueen sisällössä suunnataan lapsen mielenkiinto historiaan ja lähiympäristön menneisyyteen. Lapselle se on luontevasti vanhemmille ja isovanhemmille tuttuihin leikkeihin, lauluihin ja satuihin tutustumista.

Tarina on hyvin perinteinen ja tuttu sukupolvelta toiselle. Tarinassa on perinteisen sadun hyvän ja pahan taistelu, jännitystä ja toistoa. Esityksessä odotetaan vuoroa ja päästään käyttämään erilaisia äänen värejä ja voimakkuuksia. Tarinassa on selkeä rakenne ja lyhyeksi muokattavat vuorosanat, joiden ansiosta lapsen on helppo liittyä mukaan esittämään. Tarinassa on useita rooleja, jolloin yhteistyö ja kielellinen vuorovaikutus esittäjien välillä kehittyy. (Ylönen 2000, 9–21.)

Kuvassa 6 on tarinan lavasteet. Lavasteiden pohjana on suuri vihreä lakana. Lakanalle lisätään joki ja sen ylittävä silta sekä kolme eri kokoista pukkia ja

peikko. Tarinassa on useita rooleja, joka mahdollistaa kielellisen vuorovaikutuksen harjoittelun. Tarinan toisto vahvistaa lapsen rohkeutta osallistua kerrontaan. Tuttu tarina innostaa kertomaan omista aiemmista kokemuksista ja muistoista esitettävästä tarinasta.

Kuva 6. Pöytäteatteritarina Kolme pukkia lavasteet.

Tarina on riittävän lyhyt kohderyhmälle. Tarinan toisto ja jännitys houkuttaa lapsia kielelliseen yhteistyöhön. Tarina tarjoaa myös mahdollisuuden auttaa vertaista muistamaan sanat ja tarinan etenemisen. Lapsi saa auttaessaan onnistumisen kokemuksia ja tämä lisää motivaatiota kielelliseen vuorovaikutukseen. (Ylönen 2000, 9–21.)

5.2 Rukkanen

Teksti: Barić, M. (toim.) 2002. Esitys alkaa! Teatterisatuja.

Lapsi nauttii toistosta ja ennakoitavuudesta ja saa tästä rohkeutta viedä tarinaa itse eteenpäin. Keskustellen, kysellen ja kerraten kerrontataidot vahvistuvat. Kielellinen kulttuuriperintö siirtyy yhteistyössä aikuiselta lapselle. (Malinen 2019, 153–162; Suojala 2009, 40–44.) Tässä perinteisessä ukrainalaisessa kansansadussa hyödynnetään erityisesti tarinan toistoa ja dialogista lukemisen menetelmää. Kertomus etenee eläin kerrallaan samalla tavalla.

Kuvassa 7 on tarinan lavasteet, kuusi virkattua eläinhahmoa ja rukkanen johon eläimet yksi kerrallaan muuttavat asumaan. Pelkistetty esitys tukee keskittymistä ja lisää tarinan lumoaavuutta. Eläinhahmot houkuttelevat lapsia nimeämään niitä. Kerta toisensa jälkeen tapahtumat toistuvat samanlaisina ja lapsi osaa jo ennustaa tapahtumien kulkua. Lopulta tapahtuu saduille tyypillinen jännittävä juonikäänne.

Kuva 7. Pöytäteatteritarina Rukkanen lavasteet.

Pöytäteatterissa on mahdollisuus osallistaa lapsia jo esityksen aikana pohtimaan, kuka metsässä kulkee ja muistelemaan, ketä rukkasessa jo on asussa. Malinen (2019, 152–157) ja Sandberg (2021, 245–252) kirjoittavat asioiden toistamisen ja samanlaisena toistumisen lisäävän aremmankin rohkeutta osallistua. Asioiden etenemislogiikka tukee lapsen ajattelun kehittymistä ja kerrontataitoja.

Kielellä leikkiminen on yksi hyödyllinen pedagoginen tapa. Loruttelu, riimittely ja tutun sadun muuttaminen toiseen muotoon tukee lapsella kielenkehitystä. (Malinen 2019, 176–180; Stolt & Salmi 2020, 89–91.) Eläimillä on tarinassa hassuja nimiä kuten hiiri Piiperöinen ja sammakko Löttöturpa, ja ne houkuttelevat leikkimään kielellä. Samalla, kun muisti joutuu koetukselle, myös suun motoriikka saa harjoitetta. Jokaisella eläimellä on myös oma tapansa liikkua ja oma äänen värinsä. Nämä rikastuttavat tarinaa ja vuorovaikutusta, kun on lasten vuoro kokeilla ja esittää tarina.

Eläinhahmot tähän tarinaan on yhteisen ideoinnin jälkeen virkannut tiimin kasvattaja. Hahmot ovat pieniä, jotta ne mahtuvat kaikki rukkasan sisään. On tärkeää, että pöytäteatteria hyödynnetään kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttaja läpi vuoden. Tarinasta on mahdollisuus tehdä pienillä muutoksilla jouluihin tarina. Ruskea pohjakangas vaihdetaan valkoiseen hankikankaaseen ja isännän pudottama rukkanen voidaan vaihtaa tonttulakiksi. Eläinhahmoja ei ole tarpeen muuttaa. Tein mukaan siis kaksi erilaista tarinakorttia ja kahdet lavasteet.

5.3 Kettu ja korppi

Teksti: Aisopos (s.a) Kettu ja korppi.

Tarinankerronnassa on mahdollisuus hyödyntää myös nuotti (Kari 2018, 128), cd (Anni tannin satulaulut 1 2007) tai You Tube -linkki (Kettu ja korppi 2020), jos oppimista haluaa tehostaa musiikin avulla.

Tarina on perinteinen satu, jossa on selkeä alku, keskellä tapahtuu jotakin odottamatonta ja satu päättyy eettiseen opetukseen. Perinteisen sadun rakenne on säilynyt samana vuosisadasta toiseen tekemättä sadusta kaavaista. Lapselle on tärkeää, että hän osaa yllätyksellisistä yksityiskohdista huolimatta ennakoida tapahtumien kulkua ja hahmottaa kokonaisuutta. Satu innostaa selkeytensä ansiosta lasta pohtimaan sadun odottamatonta käännettä ja lapsi pääsee harjoittelemaan mielipiteidensä perustelemista. (Orvasto & Levola 2010, 6–9; Ylönen 2000, 12–16.)

Tarinasta on satu ja laulu vaihtoehtoisina esitystapoina. Lasten kehitystaso ryhmässä on erilainen ja erityisesti musiikki voi houkutella osaa lapsista mukaan käyttämään kieltä ja osallistumaan pöytäteatteriin. Kasvattajalla on musiikin kautta mahdollisuus toteuttaa innostavaa ja osallistavaa pedagogiikkaa. Tuokio tuottaa elämyksiä ja sallii mielikuvituksen käytön. (Torppa ym. 2020, 263–267; Marjanen 2022, 234–235.)

Kuvassa 8 on tarinan pöytäteatterimateriaali, joka koostuu yksinkertaisuudessaan pohjakankaasta, ketusta ja puussa istuvasta korpista. Jotta satu palvelee tilaajaa mahdollisimman monipuolisesti luontopainotteisessa päiväkodissa, hahmot on helppo ottaa mukaan metsäretkelle ja esittää tarina luonnossa, jos

niin halutaan. Retkellä voidaan itsekin etsiä korppia ja kettua ja liittää tarina lasten arkeen. Näin saadaan mahdollisuus houkutella lapsia kielelliseen vuorovaikutukseen myös erilaisissa ympäristöissä.

Kuva 8. Pöytäteatteritarina Korppi ja kettu lavasteet.

Tarinan kettupehmolelu ja pohjakankaaksi tarvittava vihreä lakana löytyivät kierrätyskeskuksesta. Korpin ompelin päiväkodin varastosta löytyvistä tarvikkeista. Puunrungon oksineen askartelin kaapista löytyvistä kierrätysmateriaaleista.

Perinteisen sadun lumous houkuttaa lasta vuorovaikutukseen. Tarinan vanhahtavat sanat mahdollistavat yhteisen ihmettelyn ja sanavaraston laajentamisen. (Alijoki 2011, 78–85; Malinen 2019, 109–137.) Stevanovic (2016, 100–121) ja Marjanen (2022, 232–234) kirjoittavat, kuinka lauletuissa tarinassa puheen musiikillinen puoli auttaa puheen jäsentämisessä ja puheen vuorottelussa eri henkilöiden välillä. Laulaen sanat jäävät helpommin mieleen ja tarina muodostuu mielessä puhuttavaan muotoon.

5.4 Pikku toukka paksulainen

Teksti: Eric Carle (2012) Pikku toukka paksulainen.

Tämän tarinan kasvattajat halusivat ehdottomasti mukaan. Tämä on heille tuttu satu ja siksi sen esittäminen lapsiryhmässä koettiin helpoksi. Lasten oli

mahdollista syöttää kasvattajien askartelemalle toukalle yhdessä nimetyt herkut, ja kasvattajat tiesivät toiminnallisuuden innostavan lapset kielelliseen vuorovaikutukseen.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2023, 42) mainitaan, että toiminnalliset ja luovat tavat ovat lapselle luontainen ja mielekäs tapa kehittää taitojaan. Kasvattajien herkkyys huomata tuokioilla tunnetiloja ja reagoida niihin sensitiivisesti tukee uuden oppimista. Valmistamani pöytäteatterimateriaali mahdollistaa kielellisen kehityksen tukemisen leikinomaisesti.

Malinen (2019, 152–157) ja Hakamo (2011, 60–63) kirjoittavat tehostetun lukemisen hyödyistä kielenkehitykselle. Pöytäteatteritarinoita voidaan käydä kuvakirjan tavoin yhdessä läpi ennen, aikana ja jälkeen esityksen. Sanavaraston rikastuttamisen näkökulmasta yhteinen keskustelu on tärkeämmässä roolissa kuin tarinan nopea esittäminen.

Minä laminoin tarinassa tarvittavat toukan syötävät, askartelin puun, josta tarina alkaa ja etsin tarinassa tarvittavat kankaat. Kaikki materiaali pöytäteatteriesitystä varten löytyi varhaiskasvatusyksikön askartelumateriaalikaapista. Kuvassa 9 näkyy tarinan lavasteet ja kuinka paljon erilaisia nimeämisen kohteita toukan syötävistä lapsille tarjoutuu. Lehdellä on muna, josta toukka kuoriutuu ja pöydällä on kasvattajan askartelema toukka, toukan herkut ja kotiloitumista kuvaava kangas. Kuvassa näkyvät myös siivet, jotka toukka saa muodonmuutoksessa itselleen.

Kuva 9. Pöytäteatteritarina Pikku toukka paksulainen lavasteet.

Asioiden nimeäminen ja toiminnallisuus rikastuttavat sekä sanavarastoa että kielellistä vuorovaikutusta (Malinen 2019, 109–130; Hakamo 2011, 60–63; Mikkola & Nivalainen 2011, 53–57). Tarinassa lapset oppivat perhosen täydellisen muodonvaihdoksen vaiheet: muna–toukka–kotelo–aikuinen. He kuulevat viikonpäivät ja pääsevät laskemaan toukan syömiä hedelmiä. He saavat myös nimetä toukan syömät herkut. Tarina on edetessään hyvin opettavainen ja vuorovaikutteinen ja toteutettavissa isommassakin ryhmässä yhteisoppimisena.

5.5 Ryhmä Hau

Teksti mukaeltu kirjoista Ryhmä Hau: oma kirjani (Martinez & Salgado 2021) ja Pentupoppoo (Martinez & Salgado 2023).

Tämä tarina on koottu lapsiryhmän mielenkiintoa hyödyntäen. Kasvattajien kertoman mukaan lapsiryhmän ehdoton satusuosikki on Ryhmä Hau. Tarinan hahmot ovat koiria, joilla jokaisella on omat erityistaitonsa (kuva 10). Keskeistä sarjassa on koirien lisäksi vahtitorni ja heidän johtajansa Riku. Valmista pöytäteatteritarinaa hahmoista ei ollut, joten tein tarinan kahdesta kirjasta tietoja yhdistämällä. Tarina muodostui hahmojen erikoistaitojen ympärille.

Kuva 10. Pöytäteatteritarina Ryhmä Hau lavasteet.

Tarinaan valikoin seitsemän keskeisintä koiraa ja heidän ihmishahmoisen johtajansa Rikun. Mukaan rakennettiin myös sininen vahtitorni, joka toimii alkupe-
räisissä tarinoissa Ryhmä Haun päämajana. Lasten puheissa torni on tärkeä
osa jokaista Ryhmä Haun seikkailua.

Tässä tarinassa on hyödynnetty lasten kokemusmaailmaa ja heitä kiinnostavia
hahmoja. Lapsi lähtee mukaan kielelliseen vuorovaikutukseen, kun toiminta
on häntä kiinnostavaa. Tarinassa on mukana lasten tämän hetken lempihah-
moja ja sitä myöten myös ajankohtaista sanastoa. (Avola & Pentikäinen 2020,
166–175; Malinen 2019, 95–101.) Lapsi tietää hahmoista takuulla aikuista
enemmän ja saa onnistumisen kokemuksia ja vahvistusta itsetunnolleen sa-
malla, kun kertoo monisanaisesti hahmoista koko ryhmälle. Tutut hahmot hou-
kuttavat kertomaan myös jo aiemmin nähtyjä sankareiden tarinoita ja käy-
mään pitkää vuorovaikutteista keskustelua yhdessä muiden kanssa.

6 POHDINTA

Kehittämistyön ei ole tarkoitus häiritä varhaiskasvatuksen arkea. Projektin
kestoa on hyvä miettiä, jotta motivaatio säilyy osallistujilla loppuun asti. Tie-
teellisten lähteiden etsimiseen varasin runsaasti aikaa. Muistiinpanojen
kanssa olin aktiivinen läpi opinnäytetyön. Lähteitä lukiessa koodaaminen ja
keskeisten asioiden merkitseminen huolella helpotti loppuraportin tekemistä.

Yhteiskehittäminen ammattilaisten kanssa oli hyvin mielenkiintoista. Itsensä
johtamisen taidot vahvistuivat työn edetessä. Kyky tunnistaa omia asenteita ja
tunteita kehittyi palavereissa, joissa toimin uusien ihmisten kanssa. Kehittä-
mistyön myötä lisääntyi ymmärrykseni teoria- ja tutkimustiedon hyödyntämi-
sen tärkeydestä muutoksessa. Tietoa oli perusteluineen jaettava työyhteisöön,
jotta muutos koettiin hyödyttävänä ja motivoivana alusta alkaen.

Pohdintaosuudessa käyn läpi, mitä on muistettava eettisyyden ja luotettavuus-
den näkökulmasta työn edetessä. Kerron tavoitteiden toteutumisesta. Kirjaan
myös työni aikana nousseita ideoita jatkokehittämiseksi.

6.1 Eettisyys ja luotettavuus

Kehittämistyössäni oli selvää, että haastatteluihin osallistuvilla on oltava tietoa, mihin haastattelussa saatuja tietoja käytetään. Kun henkilö on mahdollista tunnistaa esimerkiksi nimen, työpaikan tai ammattinimikkeen kautta, laaditaan tutkimusluvan lisäksi tietosuojailmoitus (XAMK 2021). Kävin tämän keskustelun läpi ennen työskentelyn aloitusta ja esitin jokaiselle opinnäytetyöhöni osallistuvalla tietosuojailoituksen. Lasten tietoja en käsitellyt missään vaiheessa opinnäytetyötäni. Lapset ovat kuitenkin tuokioilla mukana, joten perheille jaettiin tiedote vierailuistani ja niiden sisällöistä ennen ensimmäistä käyntiäni varhaiskasvatuksen yksikössä. Vaitiolovelvollisuus sitoo minua näillä käynneillä saamieni tietojen osalta.

Kehittämistyö vaatii yhteistyötä ja luottamusta. Työn jatkuva arviointi ja palaute tukee matkaa kohti päämäärää. (Tokko & Rantanen 2009, 10–12; Ojasalo ym. 2021, 12–16.) Pohdin vuorovaikutusta, kohtaamista ja kuuntelua. Varmistin yhteiskehittämisessä muun muassa aivoriihen ja dialogisen keskustelun aikana, että jokainen sai puheenvuoronsa. Toistin kasvattajien kertomat asiat, jotta varmistuin meidän kuulijoiden ymmärtäneen viestin oikein. Palautteen aikana kuuntelimme mielipiteen ja ehdotuksen perusteluineen rauhassa loppuun ennen kuin esitimme tarkentavia kysymyksiä. Pohdimme yhdessä vaihtoehtoja tarvittaviin muutoksiin.

Monimetodisuudella pyritään vahvistamaan tutkimuksen luotettavuutta yhdistämällä erilaisia tutkimusaineistoja. Eri menetelmistä saadaan erilaista tietoa ja näkökulmaa, jotka täydentävät toisiaan. (Vilkka 2015, 70–73; Ojasalo ym. 2021, 40.) Käytin opinnäytetyössäni useita TKI-menetelmiä, jotta sain luotettavia tuloksia kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttamisesta. Osa valitsemistani menetelmistä tuottaa helposti hyvin subjektiivisia tuloksia. Minun oli luotettavuuden varmistamiseksi käytävä kokoamaani aineistoa ahkerasti läpi toteutuksen eri vaiheissa, jotta esimerkiksi havainnoinnin ja kokeilevan toiminnan aikana keskityin juuri teoreettisessa viitekehyksessä valitsemieni asioiden tarkasteluun.

Luotettavuuden varmistamiseksi oli ymmärrettävä valitsemissa aineistonkeruumenetelmien haasteet. Havainnointi ja kokeileva toiminta mahdollistivat hiljaisen tiedon siirtämisen ammattilaiselta toiselle. Havainnoinnin ja kokeilevan toiminnan haasteena oli valita tarkkailtava asia tutkimuksen näkökulmasta. Oli muistettava huomioida ennakoimattomuus ja välttää tulkintaa ja oletuksia. Havainnoin lasten välistä kielellistä vuorovaikutusta ja kuuntelin tarinoiden sanojen toistuvuutta heidän esityksissään. Dialogisessa keskustelussa ja yhteiskehittämisessä oli keskityttävä kuunteluun ja pyrittävä yhteiseen ymmärrykseen ja silti tuotava esiin teoria- ja tutkimustietoa kielenkehityksen tukemisesta luovassa toiminnassa. Ilman teoreettisessa viitekehyksessä esittelemäni tiedon hyödyntämistä lopputulos eli tuotettava pöytäteatterimateriaali ei toteuttaisi tarkoitustaan. Kyselyä laadittaessa oli valmistauduttava siihen, että huolimattomasti laaditut kysymykset voidaan ymmärtää väärin tai kyselyyn ei saada vastauksia. Tarkoitukseni oli saada lisätietoa pöytäteatterin tuttuudesta työkaluna ja sitouttaa kyselyssä nousseilla tarinaehdotuksilla ammattilaisia hyödyntämään pöytäteatteria kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttamisessa.

Pyrin käyttämään alle kymmenen vuotta vanhoja lähteitä. Uutta kirjallisuutta pöytäteatterista on kuitenkin saatavissa todella vähän. Kielenkehityksen yleiset lainalaisuudet eivät myöskään ole muuttuneet. Tästä syystä hyödynsin lähteissäni myös aiemmin 2000-luvulla julkaistuja teoksia. Jos ajatus oli minusta tärkeä enkä sitä uudemmassa lähteestä löytänyt, jätin teoksen ja tekstin mukaan lopulliseen työhöni. Etsin tietoa kirjoittajista, jotta voisin arvioida heidän sanojensa painoarvoa. Pyrin löytämään vertaisarvioituja artikkeleita. Tutkimusartikkeleissa IMRD-rakenne (IMRD-lyhenne tulee sanoista Introduction = johdanto, Materials and methods = tutkimusmenetelmät, Results = tulokset ja Discussion = pohdinta) varmistaa luotettavuutta. Väitöskirjat ja tutkimusraportit luokitellaan luotettaviksi lähteiksi.

Toikon ja Rantasen (2009) mielestä uskottavuus on yksi luotettavuuden kriteeristä. Tämän takia pyrin löytämään teoreettisessa osiossa lainaamani ajatukset useammasta lähteestä ja merkitsemään molemmat lähdeviittauksiin. Samaa ajatusta hyödynsin jatkuvassa dialogissa kasvattajien kanssa. Kun arvioimme tuotostani ja siihen tarvittavia muutoksia, pyrimme keskustelussa löytämään yhteisen ymmärryksen muutostarpeista ja tavoista.

Valittujen tarinoiden ja laulujen tekijänoikeudet turvasin varmistamalla käyttöoikeudet laulujen osalta Teostosta, tekstien osalta Sanastosta. Julkaisulupaa ei tarvita opetuksen yhteydessä, mutta lupa tarvitaan tekstin julkaisemiseen verkossa (Sanasto s.a.). Keskusteltuani julkaisuluvista myös kustantajien kanssa, päädyimme yhteisymmärryksessä siihen, ettei tekstejä eikä nuotteja laiteta opinnäytetyön liitteiksi. Totesimme selkeämmäksi, että varhaiskasvatus voi lainata tarinat ja nuotit kirjastosta tai ostaa teokset itselleen, jos tilaaja haluaa laajentaa tuottamaani materiaalia myös muihin yksiköihinsä. Laitan tekstiini asianmukaiset lähdemerkinnät, joiden avulla opinnäytetyötä lukevat henkilöt voivat etsiä opetuskäyttöön tekstit ja nuotit maksutta. Näin kunnioitamme tekijänoikeuksia.

6.2 Tavoitteiden toteutuminen

Tavoitteena oli tuottaa valmis pöytäteatterimateriaali varhaiskasvatukseen. Valmistin sovitusti tarinat lavasteineen kasvattajien käyttöön. Toin työskenteilyn aikana uutta tietoa kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttamisesta pöytäteatterin keinoin ammattilaisten hyödynnettäväksi. Sain työn eri vaiheissa osallistettua henkilökuntaa hyvin mukaan kehittämistyöhön. Pysyimme sovitussa aikataulussa ja materiaali oli luovutusvalmiina tilaajalle toukokuussa 2024.

Tarinoita tuli alkuperäistä ajatustani enemmän. Toteutin tilaajan toiveesta viisi pöytäteatterikokonaisuutta. tarinat olivat keskenään erilaisia, hahmojen materiaalit monipuolisia ja löysin mukaan suunnitelmieni mukaan myös laulettu versiot muutamista tarinoista. Toteutin myös henkilökunnan toiveen lapsiryhmän suosikkiahmoista Ryhmä Hau -pöytäteatteritarinana. Tarinoissa esiintyvä toisto, hahmojen materiaalit ja lasten mielenkiinnonkohteiden huomioiminen houkuttivat ja rohkaisivat lapsia kielelliseen vuorovaikutukseen. Lasten oli helppo pienryhmissä kannustaa ja auttaa toisiaan mukaan vuorovaikutteiseen keskusteluun. Sanavarasto laajeni yhteisissä tarinahetkissä ja valittujen tarinoiden erilaisissa tarinaympäristöissä. Musiikin hyödyntäminen tuokioilla tuki kielellistä vuorovaikutusta ja sanavaraston kehittymistä.

Henkilökohtaiset tavoitteeni olivat lähinnä opinnäytetyön aikataulussa pysyminen ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten innostaminen pöytäteatterin käyttöön. Aikataulussa ei ilmennyt haasteita. Aikataulutus oli laadittu tarkoituksella väljäksi, jotta se joustaisi mahdollisten yllätysten ja muutosten mukaan. Se, sainko innostettua ketään pysyvästi käyttämään pöytäteatteria työkaluna, ei tämän opinnäytetyön puitteissa vielä selvinnyt. Itse sain ainakin valtavasti vahvistusta sille, miten monipuolinen työkalu pöytäteatteri on.

6.3 Jatkokehittäminen

Tämän opinnäytetyön pöytäteatterimateriaali on suunnattu 3–5-vuotiaille lapsille, joiden kielenkehityksessä ei ole diagnosoituja häiriöitä. Varhaiskasvatuksessa on paljon lapsia, joiden kotikieli ei ole suomi. Olisi mielenkiintoista tutkia, miten pöytäteatteritarinoita olisi mahdollista kehittää tukemaan erityisesti suomea toisena kielenä puhuvien lasten kielellistä vuorovaikutusta ja sanavaraston rikastuttamista. Oma materiaali olisi mahdollista tuottaa myös alle 3-vuotiaille huomioiden heidän kielellisen kehitysvaiheensa erityispiirteet.

Tuotetun pöytäteatterimateriaalin käyttö voi jäädä vähälle, jos sen juurruttamiseen arjen työkaluksi ei kiinnitetä riittävästi huomiota. Jos päiväkodissa sovi-taan esimerkiksi kiinteä pöytäteatteripäivä edes kerran kuukaudessa joka ryhmään, säilyy materiaali käytössä myös ensi innostuksen hiipuesssa. Vierailijat ja yhteistyö paikallisten toimijoiden kanssa voi olla yksi keino ylläpitää kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttamiseen painottuvia tuokioita. Kielellisen kehityksen vuosikello voisi olla yksi kehitettävä konkreettinen apuväline kasvattajille.

Tämä pöytäteatterimateriaali valmistettiin yhteen Norlandia Päiväkodit Oy -yksikköön. Tarinat ovat valmiina, mutta nyt valmistettua rekvisiittaa ei ole sellaisenaan mahdollista kopioida, vaan hahmot ja lavasteet joudutaan keräämään tai askartelemaan erikseen jokaiseen päiväkotiin. Pöytäteatterikokonaisuudesta pitäisi tehdä uusi versio, jossa on huomioitu levityksen helppous. Materiaalia tunne- ja kaveritaitojen osalta on saatavissa paljon, valmista pakettia kielenkehityksen tukemiseksi ei löydy.

LÄHTEET

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Aisopos s.a. Kettu ja korppi. Verkkokirja. Päivitetty 28.11.2023. Papunet-verkkopalveluyksikkö / Kehitysvammaliitto. Saatavissa: https://papunet.net/pe-lit/tarinat/kuvakirja/lue/Kettu_ja_korppi [viitattu 27.7.2024].

Alasoini, T. 2021. Työntekijöiden muuttuva rooli työelämän kehittämisspuheissa. Teoksessa: Kettunen, P. (toim.) Työntekijän osallisuus. Mitä se on ja mitä sillä tavoitellaan. Gaudeamus Oy, 36–54.

Alijoki, A. 2011. Lapsen tuen tarve kielellisessä kehityksessä ja siihen vastaaminen varhaiskasvatuksen keinoin. Teoksessa: Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 76–85.

Alijoki, E. 1998. Pesästä pieni ponnistaa. Lasten varhaisten vuorovaikutustaitojen tukeminen. Kirjayhtymä Oy.

American Academy of Pediatrics. 2016. Children and Adolescents and Digital Media. *Pediatrics*, 138 (5). PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://doi.org/10.1542/peds.2016-2593> [viitattu 30.7.2024].

Anni tannin satulaulut 1. 2007. Cd-levy. Sympaali Oy.

Avola, P. & Pentikäinen, V. 2020. Kukoistava kasvatus. Positiivisen pedagogiikan ja laaja-alaisen hyvinvointiopetuksen käsikirja. BEEhappy Publishing.

Barić, M. 2001. Lumous, oivallus ja hiljainen haltioituminen nukketeatterissa. Teoksessa: Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. (toim.) Taiteen ja leikin lumous. Helsinki: Finn Lectura, 157–169.

Barić, M. 2002. (toim.) 6. Uusittu painos. Esitys alkaa! Teatterisatuja. Nukketeatteri Sampo.

Barić, M. 2004. Puppet theatre! Nukketeatteri Sampo.

Barić, M. 2009. Nukketeatteri taidekasvatuksen ja leikin välineenä. Teoksessa: Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki, A-L. (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Opas 3. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 36–39.

Barić, M. & Aalto, A. 2002. Haltioitumisen hetkiä. Moments of Inspiration. Nukketeatteri Sampo.

Barić, M. & Ruokonen, I. 2022. Nukketeatteri- Tie lapsen ilmaisuun ja vuorovaikutukseen. Teoksessa: Ruokonen, I. (toim.) Ilmaisun ilo. Käsikirja 0–8-vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 117–129.

Champlin, C. & Renfro, N. 1985. Storytelling with Puppets. American library association. Chicago.

- Clark, E. V. 2016. First language acquisition. 3. painos. Cambridge University Press. E-kirja. Saatavissa: <https://www.book2look.com/book/9781107143005> [viitattu 20.11.2023].
- Clark, H. 2005. Coordinating with each other in a material world. Sage Publications. *Discourse Studies* 7 (4–5), 507–525. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://doi.org/10.1177/1461445605054404> [viitattu 28.6.2024].
- Eklund, A. 2021. Osaamiskartta. Osaamisen kehittäminen työelämässä. BRIK.
- Eklund, A., Lindholm, T. & Salminen, J. 2019. 7. uudistettu painos. Taitava tiimivalmentaja. Miten saan tiimiflow'n virtaamaan? Impact.
- Enfield, N.J. 2006. Social Consequences of Common Ground. Teoksessa: Enfield, N. & Levinson, S.C. (toim.), *Roots of human sociality. Culture, cognition and human interaction*. Oxford: Berg Publishers, 399–430. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://hdl.handle.net/2066/104549> [viitattu 30.6.2024].
- Folkhälsan. 2020. Språkgroddar. Om barns språk, språkutveckling och flerspråkighet. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.folkhalsan.fi/globalassets/barn/sprak/bocker-och-broschyror/sprakgroddar-2020.pdf> [viitattu 29.7.2024].
- Forssén, M-K. 2021. Luottamusteot vahvistavat työyhteisöä. Teoksessa: Forssén, M-K. & Kuusela, S. (toim.) *Luottamuskulttuuri – työyhteisön voimavara*. Value books, 67–135.
- Hakamo, M-L. 2011. Puhekuplia. Lapsen puheen ja kielellisen tietoisuuden kehittäminen. Lasten Keskus.
- Hallam, S. 2015. The Power of Music: a research synthesis of the impact of actively making music on the intellectual, social and personal development of children and young people. iMERC. E-kirja. Saatavissa: https://www.researchgate.net/publication/273126443_The_power_of_music_a_research_synthesis_of_the_impact_of_actively_making_music_on_the_intellectual_social_and_personal_development_of_children_and_young_people [viitattu 31.7.2024].
- Hellström, M., Johnson, P., Leppilampi, A. & Sahlberg, P. 2015. Yhdessä oppiminen. Yhteistoiminnallisuuden käytäntö ja periaatteet. Helsinki: Into.
- Hooper, A. 2023. Sing and Play Your Way to Reading: Building Emergent Literacy Skills in Infants and Toddlers Through Music. *The Reading Teacher* 74 (4), 451–458. Saatavissa: <https://doi.org/10.1002/trtr.2167> [viitattu 3.8.2024].
- Huhtala, M. & Villanen, J. 2021. Kehittäjän oppiva asenne. Value Books Oy.
- Huhtinen-Hildén, L. 2017. Elävänä hetkessä – suunnitelmallisuus ja pedagoginen improvisointi. Teoksessa: Lindeberg-Piironen, A. & Ruokonen, I. (toim.) *Musiikki varhaiskasvatuksessa -käsikirja*. Classicus, 389–411.

Huhtinen-Hildén, L. 2019. Elämän ja arjen musiikkia – musiikillisen ilmaisuuden mahdollisuuksia. Teoksessa: Karjalainen, A. L. Luovan toiminnan työtavat. Käsikirja sosiaali- ja terveysalalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 21–55.

Huotilainen, M. 2011. Musiikki ja aivot. Aivotutkimus tunnistaa musiikin erityisen merkityksen ihmiselle. Teoksessa: Lilja-Viherlampi, L-M. (toim.) Ihminen ja musiikki. Musiikillisen vuorovaikutuksen ulottuvuuksia. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 57. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 35–52.

Järvinen, P. 2018. Ammatillinen käyttäytyminen. Tie onnistumiseen. Helsinki: Alma Talent.

Kaikkonen, M., Ollaranta, R., Simojoki, M. & Sopanen, S. 2001. Oli oli olio CD 2. Cd-levy. Kustannusosakeyhtiö Otava.

Kallonen, T. & Kuhmonen, A. 2021. Jatkuva oppiminen. Työelämän tärkein taito. Kauppakamari.

Kananen, J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 202. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kangas, J., Lastikka, A-L. & Karlsson, L. 2021. Voimauttava varhaiskasvatus. Leikkivä, osallinen ja hyvinvoiva lapsi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Karaolis, O. 2023. Being with Puppet: Literacy through Experiencing Puppetry and Drama with Young Children. *Education Sciences* 13 (3), 291–299. Verkkojlehti. Saatavissa: <https://doi.org/10.3390/educsci13030291> [viitattu 6.5.2024].

Kari, V. (toim.) 2018. Uudistettu painos. Kultainen lastenlaulukirja. Helsinki: F-kustannus ja Kustannusosakeyhtiö Otava.

Kari, V., Leskelä, A. & Soikkeli, S. (toim.) 2019. Uudistettu painos. Suuri toive-laulukirja. Lastenlauluja. Helsinki: F-kustannus ja Kustannusosakeyhtiö Otava.

Kauppinen, A. 2020. Mistä kieli meihin tulee. Tampere: Vastapaino.

Kettu ja korppi. 2020. Anni Tannin Lapsilaulajat. Julkaistu 16.6.2020. YouTube. Videoleike. Saatavissa: <https://www.youtube.com/watch?v=5L8hXb535Us> [viitattu 27.7.2024].

Kildare, C.A. & Middlemiss, W. 2017. Impact of parents mobile device use on parent-child interaction: A literature review. *Computers in Human Behavior* 75, 579–593. Verkkojlehti. Saatavissa: <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.06.003> [viitattu 31.7.2024].

Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. 2016. 2.painos. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kolme pukkia. 2014. Ritva Mustonen-Laurilan musiikkileikkikoulun lapset. Julkaistu 31.10.2014. YouTube. Videoleike. Saatavissa: <https://www.youtube.com/watch?v=ARYYgwHQX-0> [viitattu 21.7.2024].

Koppinen, M-L., Lyytinen, P. & Rasku-Puttonen, H. 1989. Lapsen kieli ja vuorovaikutustaidot. Helsinki: Kirjayhtymä.

Korhonen, A. 2024. Taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys. Opetushallitus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/taloudellinen-sosiaalinen-ja-kulttuurinen-kestavyys> [viitattu 19.7.2024].

Kostamo, P., Airaksinen, T. & Vilka, H. 2022. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi. Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Art House.

Kouvola kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. 2019. Kouvola kaupunki. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.kouvola.fi/wp-content/uploads/2019/06/Kouvolan_varhaiskasvatussuunnitelma_010819_alkaen.pdf [viitattu 19.7.2024].

Kouvolan varhaiskasvatussuunnitelma. 2024. Kouvola kaupunki. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kouvola.fi/wp-content/uploads/2024/02/kouvolan-varhaiskasvatussuunnitelma-2024.pdf> [viitattu 4.8.2024].

Kroflin, L. 2012. The role of the puppet in language teaching. Teoksessa: Kroflin, L. (toim.) The power of the puppet. The UNIMA puppets in education, development and therapy commission, Croatian Centre of UNIMA, 46–62. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.unima.org/wp-content/uploads/2016/10/The_Power_of_the_Puppet.pdf [viitattu 13.5.2024].

Kröger, T. & Nupponen, A-M. 2019. Puppets as a pedagogical tool: A literature review. *International electronic journal of elementary education* 11 (4), 393–401. Verkkojlehti. Saatavissa: <https://doi.org/10.26822/iejee.2019450797> [viitattu 12.12.2023].

Kujansivu, P., Lönnqvist, A., Jääskeläinen, A. & Sillanpää, V. 2007. Liiketoiminnan aineettomat menestystekijät. Mittaa, kehitä, johda. Helsinki: Talentum.

Laakso, M. Lasten keskustelutaitojen kehitys. 2011. Teoksessa: Loukusa, S. & Paavola, L. (toim.) Lapset kieltä käyttämässä. Pragmaattisten taitojen kehitys ja sen häiriöt. Jyväskylä: PS-kustannus.

Launonen, K. 2023. 6. painos, uudistettu laitos. Vuorovaikutus. Kehitys, riskit ja tukeminen kuntoutuksen keinoin. Kehitysvammaliitto ry, Opiker.

Levitin, D. J. 2010. Musiikki ja aivot. Ihmisen erään pakkomielle tiedettä. Terra Cognita.

Lindeberg-Piironen, A., Ruokonen, I. & Pantsu, L. 2017. Musiikkitoiminnan suunnittelu. Teoksessa: Lindeberg-Piironen, A. & Ruokonen, I. (toim.) Musiikki varhaiskasvatuksessa -käsikirja. Classicus, 339–378.

Linnavalli, T., Putkinen, V., Lipsanen, J., Huotilainen, M. & Tervaniemi, M. 2018. Music playschool enhances children's linguistic skills. *Scientific Reports* 8, artikkeli 8767. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://doi.org/10.1038/s41598-018-27126-5> [viitattu 8.7.2024].

Lonka, S. 2016. Pedagogical Small Group Approach in a Day Care Center. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Varhaiskasvatustieteen Pro gradu- tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201701131150> [viitattu 8.7.2024].

Malinen, H. 2019. Anna lapselle ääni. Kieli- ja kulttuuritietoisuuden voima kasvatuksessa. Jyväskylä: PS- kustannus.

Marjanen, K. 2022. Moniaistinen musiikki – leikin, elämysten ja ilon pedagogiikkaa. Teoksessa: Ruokonen, I. (toim.) Ilmaisun ilo. Käsikirja 0–8-vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 229–247.

Martínez, L. & Salgado, V. P. 2021. Ryhmä Hau: oma kirjani. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Martínez, L. & Salgado, V. P. 2023. Pentupoppoo. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Mehto, P. & Hyvönen, M. 2002. 4,5-vuotiaiden lasten kielellisen kehityksen arviointitutkimus Anjalankoskella vuosina 2000–2001. Anjalankosken kaupunki.

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2011. 5.painos. Lapselle hyvä päivä tänään -näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen-. Pedatieto Oy.

Mosier, K. & Fischer, U. 2010. Judgment and Decision Making by Individuals and Teams: Issues, Models, and Applications. *Reviews of Human Factors and Ergonomics* 6:198–256. Verkkolehti. Saatavissa: <https://doi.org/10.1518/155723410X12849346788822> [viitattu 31.7.2024].

Mustonen, R., Torppa, R., & Stolt, S. 2022. Screen time of preschool-Aged Children and Their Mothers, and Children's Language Development. *Children* 9 (10), artikkeli 1577. Verkkolehti. Saatavissa: <https://doi.org/10.3390/children9101577> [viitattu 1.7.2024].

Neitola, M. 2013. Vertaissuhteiden merkitys ja muotoutuminen kasvuyhteisöissä. Teoksessa: Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. (toim.) Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus, 99–140.

Nivala, E. & Rönkkö, S. 2021. Varhaiskasvatuksen sosionomin asiantuntijuus ja sosiaalipedagoginen osaaminen. Teoksessa: Fonsén, E., Koivula, M., Korhonen, R. & Ukkonen-Mikkola, T. (toim.) Varhaiskasvatuksen asiantuntijat. Yhteistyössä eteenpäin. Suomen Varhaiskasvatus ry., 127–146.

Norlandia Päiväkodit. s.a. Päiväkodin arvot. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://norlandiapaivakodit.fi/paivakodin-arvo> [viitattu 11.12.2023].

Norlandia Quest - Sadut ja tarinat. s.a. Norlandia Päiväkodit. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://norlandiapaivakodit.fi/norlandia-quest-sadut-ja-tarinat> [viitattu 17.7.2024].

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2021. 3.–7. painos. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Opetushallitus. 2023. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. E-kirja. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatus-suunnitelman-perusteet-2022> [viitattu 11.12.2023].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2020. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan kestävä kehityksen linjaus. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:9. PDF-tiedosto. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162183/OKM_2020_9.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 20.7.2024].

Orvasto, R-L. & Levola, K. 2010. Seitsemän minuuttia sadulle. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Pavlovaite, I. & Sanz de Miguel, P. 2022. Yritysprofili Norlandia. European public service union EPSU. PDF- tiedosto. Saatavissa: <https://www.epsu.org/sites/default/files/article/files/Norlandia%20fi.pdf> [viitattu 16.7.2024].

Piippo, I., Vaattovaara, J. & Voutilainen, E. 2016. Kielen taju. Vuorovaikutus, asenteet ja ideologiat. Helsinki: Art House.

Pulli, T. 2020. Teatteri ja draama lapsen mielen ja kielen rikkautena. Teoksessa: Niemitalo-Haapala, E., Haapala, S. & Ukkola, S. (toim.) Lapsen kielenkehitys. Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-kustannus, 291–313.

Putkinen, V., Tervaniemi, M. & Huotilainen, M. 2019. Musical playschool activities are linked to faster auditory development during preschool-age: a longitudinal ERP study. Helsingin yliopiston tutkimusartikkelit. Saatavissa: <http://hdl.handle.net/10138/311930> [viitattu 30.6.2024].

Raitaranta, A. & Von Weissenberg, H. 2023. Alussa on kysymys. Kohti käännteentekeviä keskusteluja. Helsinki: Kirjapaja.

Roos, S. & Mönkkönen, K. 2015. Ihmisiksi työssä. Työyhteisötaidoilla yhteistä vaikuttavuutta. Unipress.

Ruismäki, H., Hietanen, L. & Sepp, A. 2022. Taito- ja taidekasvatus elämänmittaiseksi eliksiiriksi. Teoksessa: Ruokonen, I. (toim.) Ilmaisun ilo. Käsikirja 0–8-vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 87–100.

Ruokonen, I. 2011. Musiikin monet kielet. Teoksessa: Nurmilaakso, M & Välimäki, A-L. (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 62–69.

Ryynänen, S., Nortio, E. & Varjonen, S. 2021. Soveltava teatteri taideperustaisena tutkimuksena. Teoksessa: Ryynänen, S. & Rannikko, A. (toim.) Tutkiva mielikuvitus. Luovat, osallistuvat ja toiminnalliset tutkimusmenetelmät yhteiskuntatieteissä. Gaudeamus, 181–214.

Saarinen, A., Lyytinen, P., Ahonen, T. & Lyytinen, H. 2023. Varhaislapsuus. Teoksessa: Pulkkinen, L., Ahonen, T. & Ruoppila, I. (toim.) Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus, 34–102.

Sainio, T., Pajulahti, R. & Sajaniemi N. 2021. 2. painos. Näin tuet lapsen itesäätelyä. Hyvinvoinnin pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Salminen, J. 2013. Taitava tiimivalmentaja. Helsinki: J-Impact.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Sanasto. s.a. Luvat kirjallisuuden käyttöön. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.sanasto.fi/luvat/> [viitattu 6.8.2024].

Sandberg, E. Pedagoginen tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. 2021. 2.painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sergejeff, U., Huttunen, K. & Koivula, M. 2020. Lapsi digitaalisessa maailmassa. Teoksessa: Niemitalo-Haapala, E., Haapala, S. & Ukkola, S.(toim.) Lapsen kielenkehitys. Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-kustannus, 317–336.

Sinokki, M. 2016. Työmotivaatio. Innostusta, laatua ja tuottavuutta. Helsinki: Tietosanoma.

Sipponen-Damonte, M. 2020. Varmuutta fasilitointiin. Helsinki: Alma Talent.

SOAMK. 2023. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. Suomen ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen verkosto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/wp-content/uploads/2023/04/SOSIAALIALAN-AMMATTIKORKEAKOULUTUKSEN-KOMPETENSSIT-2023.pdf> [viitattu 8.7.2024].

Stenvall, J. & Virtanen, P. 2012. Sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistaminen. Kehittämisen mallit, toimintatavat ja periaatteet. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Stevanovic, M. 2016. Prosodia. Teoksessa: Stevanovic, M. & Lindholm, C. Keskusteluanalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta. Tampere: Vastapaino, 100–121.

Stevanovic, M. 2023. Johdanto: Yhteinen päätöksenteko vuorovaikutustutkimuksen kohteena. Teoksessa: Stevanovic, M. (toim.) Yhdessä päätetty. Kohti tasa-arvoista vuorovaikutusta ja osallistumista. Gaudeamus, 7–38.

Stolt, S. 2023. Kielitaidon kehityksen polkuja lapsuusvuosien aikana. Teoksessa: Kanto, L., Toivola, M., Martikainen, A., Savolainen, I. & Vastamäki, E. (toim.) Kieli elämän eri vaiheissa – Näkökulmia kielen moninaisuuteen. Puhkeen ja kielen tutkimuksen yhdistyksen julkaisuja 55, 34–46.

Stolt, S. & Salmi, P. 2020. Sanaston kehitys. Teoksessa: Teoksessa: Niemitalo-Haapala, E., Haapala, S. & Ukkola, S.(toim.) Lapsen kielenkehitys. Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-kustannus, 77–93.

Suojala, M 2009. Lastenkirjallisuus kielen ja kuvittelukyvyyn laajentajana. Teoksessa: Ruokonen, I, Rusanen, S. & Välimäki, A-L. (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Opas 3. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 40–47.

Suomen kestävän kehityksen toimikunta. 2022. Kestävän kehityksen toimikunnan strategia 2022–2030. Luonnon kantokyvyn turvaava, hyvinvoiva ja globaalisti vastuullinen Suomi. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2022:6. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-496-5> [viitattu 20.7.2024].

Suvanto, A. & Mäkinen, L. 2011. Lasten kerrontataitojen kehitys. Teoksessa: Loukusa, S. & Paavola, L. (toim.) Lapset kieltä käyttämässä. Pragmaattisten taitojen kehitys ja sen häiriöt. Jyväskylä: PS-kustannus, 63–82.

Talentia. 2019. Varhaiskasvatuksen sosionomi. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.talentia.fi/nain-vaikutamme/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatuksen-sosionomin-tehtavakuva/> [viitattu 8.7.2024].

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. 3. korjattu painos. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere University Press.

Torppa, R., Virtala, P., Kostilainen, K. & Partanen, E. 2020. Musiikki ja lapsen kielenkehitys. Teoksessa: Niemitalo-Haapala, E., Haapala, S. & Ukkola, S.(toim.) Lapsen kielenkehitys. Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-kustannus, 247–270.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2024. Uudistettu laitos. Laadullinen tutkimus ja sisälönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540.

Vataja, K. & Seppänen-Järvelä, R. 2018. Kokeilut kehittämisoitteena. *Hallinnon tutkimus* 4, 291–295. Verkkolehti. Saatavissa: <https://journal.fi/hallinnontutkimus/article/view/98300> [Viitattu 7.7.2024].

Vilka, H. 2015. 4., uudistettu painos. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilka, H. 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

WHO. 2019. Guidelines on physical activity, sedentary behaviour and sleep for children under 5 years of age. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241550536> [viitattu 30.7.2024].

XAMK. 2021. Opinnäytetyö ja tietosuoja, tietosuojaohjeet opiskelijoille. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Päivitetty 12.5.2021. Saatavissa: <https://ksamk.sharepoint.com/sites/Julkaisuinträän/Jaetut%20asiakirjat/Forms/Luokittain.aspx?id=%2Fsites%2FJulkaisuinträän%2FJaetut%20asiakirjat%2FGeneral%2FTietosuojaohjeet%20opiskelijoille%2Epdf&parent=%2Fsites%2FJulkaisuinträän%2FJaetut%20asiakirjat%2FGeneral&p=true&ga=1> [viitattu 6.8.2024].

Ylönen, H. 2000. Loihditut linnut. Satujen merkitys lapselle. Helsinki: Tammi.

OPINNÄYTETYÖ, ALKUKYSELY HENKILÖKUNNALLE

Sanoja pöytään – 3–5-vuotiaiden kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttaminen pöytäteatterin keinoin.

Nimi

Ikäryhmä, jonka kanssa työskentelet

Alle 3 v	3–5 v	eskarit
----------	-------	---------

Suhtautumisesi pöytäteatteriin

negatiivinen	neutraali	Positiivinen
--------------	-----------	--------------

Onko ryhmässänne ollut käytössä pöytäteatterimateriaalia syyskaudella 2023?

Kyllä	Ei
-------	----

Jos, niin mitä tarinoita

Onko ryhmässänne ollut käytössä pöytäteatterimateriaalia aiempina toimintakausina

Kyllä	Ei
-------	----

Jos, niin mitä tarinoita

Käytätkö/ oletko itse käyttänyt pöytäteatterimateriaalia työssäsi?

Käytän parhaillaan	Olen käyttänyt aiemmin	En käytä
--------------------	------------------------	----------

Mihin tarinoihin toivoisit valmiin materiaalin?

Saatekirje vanhemmille.

HYVÄT VANHEMMAT

Teen opinnäytetyötä Kaakkois- Suomen ammattikorkeakoululle kevään 2024 aikana. Valmistan Palokankaan päiväkodin käyttöön pöytäteatteriesityksiä ja vierailen 3-5-vuotiaiden lasten luona esittämässä nämä tarinat tammi/helmikuun aikana.

Maaliskuusta eteenpäin pöytäteatterimateriaali on testikäytössä lapsenne päiväkotiryhmässä ja näissä tuokioissa voin olla satunnaisesti mukana. Toukokuussa teen vielä vierailun, jossa keskustelen henkilökunnan kanssa siitä miten teatteri on ollut käytössä ja kerään huomioita ja kehitysehdotuksia.

En kuvaa lapsia tai tuokioita enkä kerää henkilötietoja lapsestanne. Olen päiväkodissa vieraillessani vaitiolovelvollinen.

Valmis opinnäytetyö julkaistaan vasta joulukuussa 2024. Lähetän siitä tiedoksenne linkin Kidplanin kautta, jos haluatte siihen aikanaan tutustua.

Yhteistyöstä kiittäen,

Sanna Pakkanen

Sosionomiopiskelija, XAMK

AIVORIIHI

MITÄ PÖYTÄTEATTERI ANTAA KASVATAJILLE

Iloa Rauhaa Intoa Henkäisytaun
Uutta työhön Luovuutta
Yhteisöllisyyttä Huumoria
Mielekkyyttä Opeteltavaa
Tekemistä käsille

MITÄ PÖYTÄTEATTERI ANTAA LAPSILLE

Keskittymistä Ohjelmanumeron Iloa
Jännitystä Odotettavaa Satutuokion
Mielikuvitusta Sanoja Kaveritaitoja
Vuorovaikutusta Hyvän mielen Kauneutta

TARINATOIVEET

Ryhmä Hau

Kolme pukkia

Kettu ja korppi

Pikku toukka
paksulainen

Rukkanen

Juuresteatteri

Kultakutri ja
kolme karhua

OPINNÄYTETYÖ, LOPPUKYSELY HENKILÖKUNNALLE

Sanoja pöytään – 3–5-vuotiaiden kielellisen vuorovaikutuksen ja sanavaraston rikastuttaminen pöytäteatterin keinoin

Nimi

Ikäryhmä, jonka kanssa työskentelet

Alle 3 v	3–5 v	Eskarit
----------	-------	---------

Oma suhtautumisesi pöytäteatteriin

negatiivisempi kuin ennen	negatiivinen	neutraali	Positiivien	positiivisempi kuin ennen
---------------------------	--------------	-----------	-------------	---------------------------

Onko ryhmässänne ollut käytössä pöytäteatterimateriaalia?

Keväällä 2024

Kyllä	Ei
-------	----

Jos, niin mitkä tarinat:

Esittikö näitä tarinoita aikuiset

Kyllä	Ei
-------	----

Mitä tarinoita

Esittikö näitä tarinoita lapset

Kyllä	Ei
-------	----

Mitä tarinoita

Yhdessä?

Kyllä	Ei
-------	----

Mitä tarinoita?

Käytitkö itse pöytäteatterimateriaalia työssäsi keväällä 2024

Kyllä	Ei
-------	----

Mitä tarinoita	Miksi et

Onko tarinoita jalostettu; miten?

Toiveita ja huomioita.